

18-ste ulice
\$500,000
ek do 84
do 52
ne 30
jamčimo
m vrne
za
za
za
Ameriki
rna
go, li.
askem, Če
em jeziku
iskarni
STILNICAR
la si prihrani
To pa radi
ali "mnanje
samostojna
vec, tropin
mo one pija
PORTED".
tino in kraji
tjajam samo
go, St. JOL
o garancij
ka.
dstva trpi
vadneje
peka in je
eih ljudi
poslužuje
e, ne da bi
redstva
čistilo in
vživljanje
Ako trpi
ji to težo
bo ne
tudi po
dstvo je
RIŠKO
O VINO.
in z
užo in
eno v po
CITE
li so v
ti takoj
h.
icago,
polnoče
magaj.

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PAZITE!
na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (411)
je številka...
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Štev. (No.) 410. Chicago, Ill., 20. julija (July) 1915. Leto (Vol.) X.

Nekoliko besed o izobrazbi.

"Proletarce" je nekočkrat naglašal, da za slovenske delavce v Ameriki poleg organizacije za delavski boj najnujnejša potreba izobrazbe. Tudi razni dopisniki so se zelo odločno izražali v tem znislu. In na stotine delavcev je na svojo žalost praktično občutilo, kakšno škodo je storila stara domovina, ker jim ni dala potrebne izobrazbe, da bi si z njo nekoliko lažje krpot po svetu.

ORGANIZACIJA ZA BOJ.

Bojna organizacija je za Slovence v tej de-
pač prva potreba. Saj so skoraj vsi naši
delavci, kar jih pride v Ameriko, delavci, ali pa
prajo tukaj postati delavci. Tudi kmečki sin,
je doma premišljal, kako bo nekoč oral in
spodaril na gruntu, gre v Ameriki, če ga je
pognala sem, v jamo ali v plavž iskati dela.
sem je bore malo in zato se lahko pravi, da
vprašanje Slovencev v Ameriki delavsko vpra-
je. Delavska strokovna in politična organi-
zacija, ki mora vsemu delavstvu pomagati do
svojih socialnih razmer, je torej poglavitna na-
g ameriških Slovencev.

Poleg tega je po našem prepričanju izobraz-
bajvažnejši problem. Ker se nočemo igrati
svoje povemo odkrito, da se nam zdi izobrazba
zaradi uspešnega socialnega boja delavcev
vrse nujna. Kajti neveden človek je najboljši
izkoriščanje; duševno suženjstvo je ved-
spojeno z materijalnim suženjstvom. Omi-
delavce pa spoznava vzroke svoje bede in
tudi sposoben, da se bojuje proti njim.

ČEMU IZOBRAZBA?

Znanje je že samo po sebi dobiček za člo-
ga. Kdor se je kaj lepega in dobrega naučil,
je to veselje, da zna, česar prej ni znal. Tudi
ima od tega nobene vidne, neposredne ma-
porabiti, ima užitek v znanju in v za-
tvo in kraji
tjajam samo
go, St. JOL
o garancij
ka.
dstva trpi
vadneje
peka in je
eih ljudi
poslužuje
e, ne da bi
redstva
čistilo in
vživljanje
Ako trpi
ji to težo
bo ne
tudi po
dstvo je
RIŠKO
O VINO.
in z
užo in
eno v po
CITE
li so v
ti takoj
h.
icago,
polnoče
magaj.

vedno pa je znanje tudi pogoj materijalne-
uspeha; zlasti za delavstvo, ki ne more reči:
denar dela zame. In za napredek našega,
delavskega, naroda v Ameriki je pomnožitev
delavskega znanja neobhodno potrebna.

Slovinci — in sploh Jugoslovanci v Ame-
— morajo z malimi izjemami opravljati naj-
ša dela, pri katerih največ trpe in dobivajo
nizje plače. Le južni Italijani, Grki, zamorci
prilagoje se slabša dela; nihče pa ne more trditi,
je to posledica prirojene, v plemenu ležeče
sposobnosti. Več kot dovolj imamo dokazov
veliki nadarjenosti naših ljudi. Toda prilike
so dobili, da bi bili razvili svoje prirodne da-
ve, in zato morajo trpeti prokletstvo pomanj-
jve omike vse svoje življenje.

Boljša izobrazba bi pomenila zanje boljše
rah, boljše bojeve pogoje, boljše napredek,
ljše prilike za njihove otroke.

OMIKA IN UGLED.

Priznajmo si tudi, da ni mnogo naselbin,
katerih bi se lahko reklo, da uživajo Slovenci,
tudi, Srbi in Bolgari poseben ugled. Posa-
zne izjeme se najdejo; poznamo n.pr. kolonije,
katerih so si Slovenci brez vsiljevanja prid-
rida vodilo vlog, delavstvo drugih narodov se
redstva štali
čistilo in
vživljanje
Ako trpi
ji to težo
bo ne
tudi po
dstvo je
RIŠKO
O VINO.
in z
užo in
eno v po
CITE
li so v
ti takoj
h.
icago,
polnoče
magaj.

Priznajmo si tudi, da ni mnogo naselbin,
katerih bi se lahko reklo, da uživajo Slovenci,
tudi, Srbi in Bolgari poseben ugled. Posa-
zne izjeme se najdejo; poznamo n.pr. kolonije,
katerih so si Slovenci brez vsiljevanja prid-
rida vodilo vlog, delavstvo drugih narodov se
redstva štali
čistilo in
vživljanje
Ako trpi
ji to težo
bo ne
tudi po
dstvo je
RIŠKO
O VINO.
in z
užo in
eno v po
CITE
li so v
ti takoj
h.
icago,
polnoče
magaj.

Priznajmo si tudi, da ni mnogo naselbin,
katerih bi se lahko reklo, da uživajo Slovenci,
tudi, Srbi in Bolgari poseben ugled. Posa-
zne izjeme se najdejo; poznamo n.pr. kolonije,
katerih so si Slovenci brez vsiljevanja prid-
rida vodilo vlog, delavstvo drugih narodov se
redstva štali
čistilo in
vživljanje
Ako trpi
ji to težo
bo ne
tudi po
dstvo je
RIŠKO
O VINO.
in z
užo in
eno v po
CITE
li so v
ti takoj
h.
icago,
polnoče
magaj.

Iz tega je brez težave lahko sklepati, da bi
si naš narod z boljšo izobrazbo pridobil tudi
večji ugled v tej deželi, kar bi bilo gotovo zelo
potrebno.

Američanom lahko predavamo o svoji zgo-
dovini, literaturi, umetnosti cele noči; s tem la-
ko dosežemo trenuten uspeh, ali splošno spošto-
vanje našega naroda se ne bo s tem prav nič po-
večalo; kajti jutri je pozabljeno, čemur se danes
aplavdira. Naposled pa imajo Amerikanci res
dosti drugih skrbi in se ne morejo intenzivno
zanimati za muze vsakega naroda in narodiča.
Sodili nas bodo tako, kakor nas bodo poznali;
in izobrazba imponira. "Hunki" bi kmalu utih-
nili, če bi naši sosedje spoznali, da imajo opra-
viti z ljudmi, ki ne živijo v barbarstvu in ki vedo
nemara v marsikaterem ozivu tudi kaj več od
njih.

LJUDSTVO HOČE IZOBRAZBE.

Da prideta po taki poti ugled in priznavanje
sama po sebi, so lahko spoznali sodrugi v raznih
krajih. Eden naših dopisnikov nam n. pr. piše:
"Skupaj živimo delavci raznih narodov. Vsak
čita svoje liste, potem si pa pripovedujemo, kaj
piše ta, kaj oni list. In tovariši — med njimi
Francoski — mi pravijo: Vaši časopisi so boljši
od naših." Iz neštevilnih dopisov pa spoznava-
mo — in nedvomno spoznavajo to tudi uredniki
drugih listov — da je želja po boljši izobrazbi
med našim ljudstvom zelo velika in da bi veliki
večini gotovo zelo ustregel, kdor bi storil kaj
resnega za ta namen.

Toda — kaj bi se moglo storiti?
Amerika je velika in naše ljudstvo je raz-
treseno po vseh koncih in krajih. To je velika
težava. Ali na težave mora biti človek priprav-
ljen pri vsakem novem delu. Nekoliko je stvar
vendar olajšana s tem, da so Jugoslovanci veči-
noma zbrani v skupnih naselbinah; le malo je
tistih, ki so brez rojakov tovarišev med tujimi
ljudmi.

KNJIŽNICA.

Prvo in najvažnejše sredstvo izobrazbe je
knjiga. Malo število ljudi ne more vzdrževati
velike knjižnice; velika organizacija bi to lahk-
ko storila. Eden prvih ciljev izobraževalnega
dela bi bil torej ta, da se ustanovi dobra cen-
tralna knjižnica, ki naj bi imela vsaj popularne
knjige v dveh izvodih in bila razdeljena v dva
oddelka; eden bi moral biti trajno v centrali,
drugi pa bi moral vedno v partijah potovati. Vsaka
naselbina bi dobila za gotov čas partijo knjig;
po tem času bi se pa menjale, tako da imela sčas-
soma vsaka naselbina vso biblioteko med svoji-
mi člani. Cenejših knjig bi bilo lahko tudi po
več izvodov v cirkulaciji.

PREDAVANJA.

Drugo redstvo so predavanja. Sistematično
prirejavana predavanja nadomeščajo v Evropi
ceol v največjih mestih visoke šole za ljudstvo.
Seveda bi bilo tudi tukaj lože, če bi imeli večino
Jugoslovancev v enem ali dveh velikih mestih.
Ali razmere moramo sprejeti take, kakršne so.
Predavatelji, ki bi sodelovali pri tem delu, bi si
moral naprili neprijetnosti potovanja; ali ta
sitnost se z dobro voljo in z gotovo porejijo po-
žrtvovalnosti premaga.

Treba pa bi bilo za to reči dobre metode in
sistema. Tako se ne bi moglo prirejati taka
predavanja, kakor politični shodi. Uspešna bi
mogla biti le tedaj, če bi se prirejale serije pre-
davanj, kurzi o gotovih panogah znanja. Preda-
vatelj bi moral ostati v naselbini po teden dni,
tu patam tudi po potrebi dlje časa, da popolnoma
obdela poglavje, katero je na programu. Le tako
bi imeli slušatelji dobiček in bi si trajno pom-
nožili znanje.

Razume se pa samo ob sebi, da bi se morala
taka predavanja razlikovati od političnih sho-

dov tudi v tem, da bi bil na njih zagotovljen
mir, da bi predavatelj lahko nemoteno opravil
svojo nalogo in da bi slušatelji lahko nemoteno
sledili.

Program za taka predavanja bi se moral
skrbno izdelati. Nemara bi bilo drugo leto že
mogoče prirejati po dva tečaja: Enega za "no-
vince", drugega za tiste, ki so se že prvo leto
udeleževali predavanj. Z leti bi se sistem lahko
še razširil. Predavanja bi lahko podpirale sli-
ke, zemljevid, preparati, skioptikon i. t. d.

TUDI UMETNOST.

Poleg strogo znanstvenega dela bi bilo vred-
no vzeti še dve reči pod skupno streho: Petje in
dramatiko. Kjer so Slovenci, tam se poje. Kjer-
koli so naše naselbine, hočejo ljudje igrati "tea-
ter". Ali priznajmo, da smo v obeh oziirih zelo
ubožni; tega so seveda krive razmere. Za petje
prmanjkuje učiteljev, not i. t. d.; za dramatiko
je neizmerno dobre volje, ali premalo ljudi, ki
poznajo gledališče in njegovo tehniko, literatu-
ro in kritiko; režiserjev ni, "dramaturgov", ki
bi znali ločiti dobro od slabega.

S centraliziranjem teh panog bi se lahko od-
pomoglo marsikateremu nedostatku. Velika orga-
nizacija bi lože nabavljala note, pridobila učitel-
je in sčasoma vzgojila nove, izobrazila režis-
serje za diletantske zборе, svetovala pri izbori
iger, zasedanju vlog i. t. d. Ker ne gre za delo,
ki se opravi v enem letu, ampak ki naj gradi
dalje in dalje, bi tako lahko prišli tudi do popol-
ne gledališke družbe, ki bi, kadar bodo tla do-
volj zorana, lahko potovala po naselbinah in pri-
rejala vzorne predstave, da bi imel naš narod
resničen umetniški užitek od njih in da bi se naš
ugled med drugimi narodi resno povzdignil.

BIOGRAF.

Baviti bi se bilo tudi z vprašanjem premi-
nih slik. Vsa Amerika je polna kinematografov,
in ni treba misliti, da bo ta industrija izumrla.
Toda, kdor obiskuje te showe, mora priznati, da
se prodaja tam večinoma strup, fotografirana hi-
navščina, premična laž, kapitalistična morala. Pa
vendar bi taki zavodi lahko storili neizmerno
veliko dobrega z znanstvenimi, zmeljevisnimi
potovalnimi, prirodoslovnimi, industrijskimi sli-
kami, z uprizarjanjem umetniško vrednih del
i. t. d.

Čez noč se ne da napraviti nič. Ali sčasom
bi izobraževalna organizacija sama lahko uredila
nekoliko stalnih biografov v velikih in par po-
tovalnih za manjše naselbine. Razumtega pa bi
velika organizacija tudi vplivala na podjetja, ka-
kor vplivajo danes kapitalistične in druge orga-
nizacije, da kažejo njim na ljubo mehkosrčne
kapitaliste na eni, pa pijane, nevaležne štraj-
karje na drugi strani in se človeku krči srce
v prsih, ko vidi, kako aplavdirajo delavski otro-
ci, delavske žene, pogostoma delavci sami poli-
cistom in miličarjem, kadar gredo v sliki nad
štrajkaše.

MISEL NA OTROKE.

Mnogo nadarjenih sinov in hčera je v naših
delavskih družinah. Čaka pa jih večinoma ena-
ka usoda, kakor njihove starše. Toda poleg ru-
darjev, kovinarjev, tesarjev, zidarjev potrebuje-
mo tudi profesorje, inženirje, zdravnike, učite-
ljice i. t. d.

Dasi so prilike v Ameriki za študiranje ne-
koliko ugodnejše, kakor v Avstriji, vendar ne
zadostuje sam talent. Z razmeroma majhnimi
podporami pa bi se mnogim našim mladeničem
in dekletom pomagalo do višje izobrazbe; oni
bi prišli na boljše stališče, vsi skupaj pa bi imeli
dobiček, da bi dobili večje število duševnih de-
lavcev, katerih nam sedaj primanjkuje.

IN NARODNA BODOČNOST?

Izpregovorimo pa še nekaj malega o narodu.
O vseh mislih, ki jih je sprožila vojna v Evropi,
ne bomo govorili. Vsi bi nekaj radi; malokdo
ve jasno, kaj želi, še manj jih je, ki bi vedeli,
kaj storiti.

Gotovo je, da ne more narod sam v sedanjih
razmerah ničesar storiti zase. Ne vdačajmo se
iluzijam, ki jim prepogostoma sledi kruto raz-
očaranje, ter mu pa topa brezupnost, ki ubija
moč volje. Resnico si je treba priznati, tudi ka-
dar je najgrenkejša.

Če pride komu odkoderkoli nepričakovana
pomoč, je že dobro. Ali najvarneje hodi tisti,
ki se zanaša nase. Zato je treba predvsem ja-
čati svojo moč. Sedanji dogodki so našli narode
popolnoma nepripravljene. Spoznajmo vsaj to,
in recimo si, da je treba skrbeti vsaj za bodoč-
nost, ako ne moremo v sedanjosti storiti tega,
kar bi radi.

Morda se še kaj obrne na dobro in najbolje.
Ako se ustanovi Jugoslavija, ji ne bo boljša izo-
brazba ameriških Jugoslovancev nič škodovala.
Ker pa to nikakor ni v naših rokah — saj spo-
znajmo to že največji entuziasti — je vendar
dobro, če se vprašamo, kaj tedaj? Vsaokrstne
eventualnosti so mogoče. Jugoslovanci lahko osta-
nejo natančno tam, kjer so. Lahko dobe v Av-
striji košček avtonomije. Lahko pridejo pod
hegemonijo Nemčije. Lahko se še bolj razko-
sajo, če pogoltne Italija kos Primorja.

Ali naj se zgodi karkoli — zgodovine ne
bo konec. Na bodočnost je treba misliti na vsak
način. O tem pa gotovo ne more biti dvoma,
da bo, če pridejo Jugoslovanci pod Nemčijo, ali
če ostanejo pod Avstrijo, ali če se razdele med
to in Avstrijo, ali če pridejo magari pod Rusijo,
v Ameriki svobodnejša izobrazba, kakor tam.
Kdor hoče to misel nekoliko dalje razvijati, bo
lahko spoznal, da bi na ta način ameriški Jugo-
slovanci lahko veliko več storili za boljšo bodoč-
nost svojega naroda v Evropi, kakor z najlep-
šim entuziazmom in z najskrivnostnejšimi za-
rótami.

DELO ZA BODOČNOST.

Ako bi se posrečilo zbrati ameriške Jugo-
slovane za višjo izobrazbo, bi organizacija, ki
bi izvrševala to nalogo, lahko vzela vse duševno
delo pod svojo streho. Naloga, ki jo opravljajo
v Evropi Slovenska Matica, Matica hrvatska,
Srpska Matica, Glasbena Matica, Socialna Mati-
ca i. t. d. i. t. d., bi se lahko centralizirala in
dobili ti, četudi začetkoma v skromnih merah,
pravo Jugoslovansko Akademijo, ki bi svoj na-
rod tukaj povzdignila in s svojim delom oplo-
dila tudi delo v starem kraju.

Tudi jugoslovansko vseučilišče v Ameriki
ne bi bila tedaj več utopija. Kamen na kamen
— in lahko bi dogradili tudi to palačo.

Če je združitev Jugoslovancev v en narod
cilj, ki je vreden dela — po našem mnenju je —
tedaj bi ravno na ta način lahko največ storili,
da se uresniči. Skupno bi morali delati; to bi
nas praktično zbliževalo. Tisti strašni predsodki
Srbov proti Hrvatom, Hrvatov proti Srbom i. t.
d., ki so storili v Evropi silno škodo, se v Ame-
riki ublažujejo in s skupnim delom bi se lahko
popolnoma odpravili. Ameriški zgled bi napra-
vil moralno velik vtisk v Evropi. In v taki tes-
nejši vzajemnosti bi se tudi našla naravna pota,
da se prekoračijo tiste zapreke, ki se ne dajo
z nobenim dekretom spraviti s sveta.

Za vse to je treba dela; mnogo dela, požrt-
vovalnega, v začetku zelo težkega dela. Ali iz-
vršljivo je. Za delo je treba organizacije.

Vprašanje je: Ali je za organizacijo in po-
tem za delo dosti volje?

Če je, se lahko izvrši vse.

Junaki in prekucuhi — slava in sramota.

Zedinjene države so neodvisne. Vsaj zapi-
mo je tako; ameriški patriotje trdijo to, pa
dajo drugih dežel verjamejo to. Tudi velik del
ameriškega ljudstva verjame to.

Mi smo nekoliko drugačnega mnenja. Nikjer
na svetu ne vidimo neodvisnosti. Ameriško ljud-
stvo, ki ni odvisno od angleškega kralja, kakor
so vojne za svobodo, je odvisno od raznih doma-
nih veličanstev a la Rockefeller sen., Rockefeller
sen., Morgan, Carnegie i. t. d. i. t. d.

Ameriški kapitalisti, brez dvoma mogočni
ladarji, so odvisni; če se ne bi evropski narodi
pretepali na povelje svojih kronanih rabljev, bi
Morganu mnogo mnogo milijonov krasnega
dobička. In poleg Morgana še marsikomu. Od
evropskega, torej tujega položaja, so odvisni
naši kapitalisti.

Državna zveza je neodvisna. Njena vlada
je neodvisna.

Kaj še! Tako je neodvisna kakor jabolko od
drevesa, na katerem raste.

Nemčija in Anglija se davita; vzajemno si
skušata uničiti trgovino, pa se pripravata zaradi

pravil pomorske vojne, zaradi blokade, zaradi
podmorskih čolnov.

In nam, ki smo neodvisni, grozi ta tuji pre-
pir, da nas potegne vrtnice vojne vase. Lusita-
nija je bila angleška ladja, submarinka, ki jo je
potopila, je bila nemška. In zaradi potopa Lusit-
anije grozi vojna — Ameriki.

Tako smo neodvisni.
Toda rekli nam bodo, da cepimo dlake, dasi
mislimo, da bi bila vojna med Zedinjenimi drža-
vami in Nemčijo že nekaj več kakor dlaka.

Vzemimo torej neodvisnost tako, kakor jo
jemljejo tisti, ki "ne cepijo dlak". Zedinjene
države so neodvisne. Priznavamo, da je njih
relativna samostojnost boljša kakor odvisnost od
kakšne evropske krone.

Zedinjene države so dosegle svojo neodvis-
nost z revolucijo. Sklep kongresa v Philadel-
phiji, ki je sprejel Jeffersonovo izjavo neodvis-
nosti, je bil puntarski. Priborila se je neodvis-
nost na bojišču.

Vsakdo ve, da je bil uspeh vojne odvisen od
faktorjev, ki bi bili tudi lahko izostali. In recimo,

da bi bila Washingtona do kraja zasledovala tista
nesreča, ki je bila nekaj časa ameriški armadi
za petami.

Kaj bi bilo zapisano v zgodovini, če bi bila
zmagala vlada Jurja III. s pomočjo hesenskih in
drugih nemških najemnikov? In kako bi se sedaj
slavila tista doba?

Zedinjene države bi bile angleški dominium
kakor Kanada in bi pošiljale svoje kontingente
v Eypopo na pomoč Kitchenerjevi armadi. Veliko-
britanski patriotizem bi bil edini pravi patrioti-
zem. Noben Flag-day se ne bi praznoval; povsod
bi vihral Union Jack in namesto ameriške himne
bi se ob vsaki potrebi in nepotrebi priliki igral
God save the King. Mase pa bi z enakim navdu-
šenjem ploskale kraljevski himni, kakor aplav-
dirajo danes pesmi o zvezdnatem in progatem
praporju.

V zgodovini bi bilo zabeleženo, da so bili
angleški generali pravi, veliki junaki. Tisti
Američani, ki so izdajali svoje rojake, vohunili,
kazali "regularnemu" vojaštvu pota, ga oskrbo-

vali z živili, bi bili pravi, zvesti patrioti, ki se
niso dali zapeljati od demagogov in izdajalcev.

Oni, ki jih danes slavimo za junake in osvo-
boditelje, bi bili puntarji, prekucuhi, veleizdaj-
niki. Veljavna zgodovina bi pisala njih imena
tako kakor imena Caserio Santo, Lucheni, Prin-
čip, itd.

Po ameriških mestih ne bi bilo spomenikov
neodvisnosti; ulice ne bi imele imen tedanjih
kongresnikov in revolucionarnih generalov. Po-
vsod pa bi stali iz mramorja izsekani ali v bron
vlti angleški zmagovalci.

Uspeh je odločil, ne stvar. Uspeh je prinesel
slavo, neuspeh bi bil prinesel sramoto.

To morajo imeti pred oči tudi tisti, ki se
dandanes bojujejo za svobodo. Uspeha je treba.
Za uspeh je treba moči.

Na povelje velikega kneza Nikolaja so obe-
sili nekoliko visokih ruskih častnikov, ki so za
lep denar prodajali Nemčiji ruske načrte. Vpraša
se le, če so obesili prave izdajalce in če so obesili
vse izdajalce.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Grbonog se ni dal dolgo prositi. Zaigral je z nogama in mlado in staro se je začelo zbirati v kolo, prijemale so trde in grčave roke za bele in mehke. Kolovodja je stopil na čelo vrste. Zazvenele so strune, ubrale se noge in začele udarjati po glasbi. Glasovito je zapel Grbonog in za njim vsi drugi:

Majka Maru kroz tri gore zvala:
"Jesi l', Maro, ubelila platno?"

Vilar je zamišljeno gledal v dolgo vrsto in skoraj zavidal je tem ljudem za njih preprosto zabavo. Spomnil se je podobnih zabav na Slovenskem. Kako so vse prisiljene, pa tudi robate so, ker ni nič domačega in narodnega v njih. Kar je bilo narodnega, vse so že v starih časih pogazili tuje ali pa zatrla vera, ko je začela z askezo. Kolovodja je uredil vrsto prav njemu nasproti, kakor bi se vse vršilo le njemu v proslavo. Vi-teško se je vedel Grbonog. Prosto roko si je zatknil zadaj za pas, z drugo je držal brhko Srbkinjo za roko. Kako je tolkel z junaškima opankoma ob tla, kakor bi zabijal tope krole ali tepal dušmane v prah ali brcal po poljskih miših! Kakšne posunke in kretnje je delal s kodrasto glavno, sijajočo v zmagovalni radosti! In jutri bo prav z istim zmagovaljem vihtel sekiro, ker delo smatra za čast, kakor se mu zdi častno, igrati v kolu na prvem mestu.

Največjo pozornost je obračal Vilar na ženske, ki so mu sramežljivo vračale njegovo pazljivost. Zlasti sta se mu dve mladomoženi Srbkinji zdeli veličastni, kar se tiče bogate obleke ter važnega in samozavestnega nastopa. Posebno so mu sijali v oči zlati dukati starega kova, našiti na fesi in nanizani na zlati vrvice krog vratu. Na koncu vrvice je visel čez prsi dragocen medaljon, delo dalmatinskega ali pa celo beneškega zlatarja. V prvih letih okupacije se je pri vsakem kolu videlo takšno dragoceno žensko nakitje in zelo so po njem hlepele avstrijske gospe.

Bolj ko vse nakitje je zanimala Vilarja Danica. Kako čedno je umela drobneti z lahkim nogama! Plešoč sredi dveh moških, je gledala na konce svojih opančic, kakor bi bile tam zapisane note za razvedrilno igranje, ki jo je igrala krotko, pohlevno in poglobljena v lepe misli. Lahno poskakujoč in nihaljoč, se je nesla, kakor bi plavala na zlatih oblakih. Včasih je dvignila žarke oči ter jih uprla v gospodina Franjo, češ: Oh, ko bi ti čutil mojo srečo! Čutil se je, da se je vedla v tej množici ljudi tako svobodno in odkrito in mu je njeno srce brez bojazni letelo naproti, dočim je tako skrbno čuvala svoje najslajše občutke takrat, ko sta bila malone sama v hanu. Gospodin Franjo menda še ni vedel, da si ljudje plesa niso izmislili zato, da bi skakali in telovadili, ampak zato, da plesoč kažejo vsemu svetu to, kar tli v sreči, in da je nastal prav iz najbolj prazničnih občutkov. Vedel pa je, da že čuti del njene sreče, kadar ujame njen globoki pogled.

Kolaši so dopeli, strune so izzvenele, vrste razgretih ljudi so se razmaknile. Danica mu je prinesla zopet kave. Dotaknivi se njene roke, je segel po čašici.

"O gospodine Franjo, dobrotnik ti naš! Blagor onemu, ki se ga dotakne tvoja roka — uh!" je zdajci vzdihnil kraj njega Bobojedac. Med plesom se je bil tiho priplazil in počenil kraj Vilarja. "V tvojih prsih leži kepa zlata in ti odlučiš, odkrušiš, pa daš," je beraško zajavkal bedni katolik.

Vilar se je posmejal deklici v obraz, ker prav sedaj mu je dobro del Bobojedacov slavošev. Mešaje kavo ji je, odvrnjen od sitnega zajedalca, tiho rekel: "Danica, i ti hraniš grudo zlata v svojem nedrju. . . Bi li odkršila, oddrobila?" Tisti hip ni znal vladati ne glavi ne sreči. V sladki omotici bi bil govoril kdove kakšne neumnosti, da ni Danica, boječ se družbe in svoje nove, nepričakovane velike sreče, zbežala od njega.

Tedaj je stopil predenj handžija Pero z lepim kosom pečenega purana in s kolačem na krožniku.

"O, o Pero, lepa ti hvala za vse!" je viknil Ante in razprostrl roki. "Daj, podaj! Gladen človek ne pozna stida, ne razbira dlake."

"Ni pečenka za Bobojedca, boleli bi ga zobje," ga je zavrnil handžija.

Bedni katolik se je zvito namuzal. "Zardel bi od sramu, toda gladen želodec ne posluša pri-dige."

Vilar je vzel krožnik na naročje in začel razrezavati. V slast mu je šla bela pečenka. Pero, stoječ kraj njega, je zadovoljno zrl nanj.

"Izborno kuhinjo imaš, handžija," je pohvalil inženir, Pero pa je pojasnil, da se pečenka ni pekla na njegovem ognju, poslala sta mu jo moža onih dveh bogatih Srbkinj, ki sta igrali v kolu; sama ga nista upala pogostiti, izbrala sta njega, handžijo, za posredovalca. Vilar se je zahvalil, jedel, kimal z glavo ter nadaljeval: "Še ni do gola obubožana Bosna, dokler si človek na kmetih še lahko privoščil toliko blagodat. Res izborna jed, kar topi se v ustih. Na, Ante, pokaži si ti pa povej, kako ti ugaja!" Ponudil je Bobojedcu kost in pol kolača, za kar je ta zajedalec pograbil z obema rokama.

"Moder si, gospodine Franjo," je odgovoril Ante, prekanjeno zroč na dar, "zato čitaš na obrazu, kakšno tajnost skriva človek v sebi. Baš sem želel izreči svojo sodbo o puranu in kolaču. Glej, pregovor pravi, da dva psa ne moreta mirno glodati na eni kosti, a midva se nič ne prepirava, ker sva poštena človeka."

Vilar se je posmejal premetenemu skledolizu, čigar siromaštvo je vpilo v nebo. Okrenil se je k Peru ter rekel: "Veseli me, da vas vidim složne pri delu in pri zabavi. Morda ni bilo vselej tako. Boga ne razume tisti, ki misli, da se moramo zaradi njega prepirati in sovražiti. Spoznali ste sedaj, kako potrebna vam je sloga."

"Ljudska sloga prodira planine," je zamišljeno odgovoril handžija.

"Na kratko govoriš, Pero, pa kratke besede so vse modre in jasne," se je vmešal Bobojedac. "Prej so se pri nas ljudje dostikrat stepli, z noži in handžarji so se zbili; odkar nam pa vlada modri amidža, ne pride do pobojev. Mirno se snidemo in razidemo. Danes teden smo imeli v Morančanih cerkveno slavnost, sarajevski škof je prišel tja. Vse se je trlo ljudstva. Množica se je razpoložila po vrstovih, igrala kolo, gostila se, pila rakijo in prepevala. Vnel pa se je prepri med dvema kmetoma. Že sta zaigrala z očmi kakor hajduk in segla po nožih, pa takrat je stopil med nju orožnik, oni Mijo Kovačević iz Puračica, ki je bil tudi navzoč. Tisti je stopil k nemirnežema, prijel vsakega za šop las in parkrat je trčil z glavama skupaj — tako-le." Ante je pokazal, kako je trčil orožnik, potem je nadaljeval: "Mijo Kovačević je pa tudi dober govornik. Ko je spravil onadva narazen, je odgovoril zbani narod z besedami: 'Kaj bi se trkali in prepirali, saj smo med svojimi. Vsi smo sami katoliki in nismo kakšna zmes Turkov, ciganov in čifutov.'"

"Vse nas živi en Bog, i Turkom, ciganom in čifutom da, kar potrebujejo," je odgovoril handžija. "Zato sodim v svoji glavi, kjer vrta kolikor toliko pameti, da i one ljubi kakor nas, ki trdimo, da je naša vera edinozveličavna."

"Vsi to trdijo, pa nihče ne ve. A Mijo Kovačević je dober človek in modro je storil in govoril. Tudi med orožniki se nahajajo pošteni ljudje."

Pero se je pazljivo zazrl v hosto. "Dobri so kakor poletna toča. Ne govori o volkovih, da se ne pojavijo. Ako bi vedeli, da je tukaj zbranih nad deset ljudi, gotovo bi prišli. Pa Atifa Sarajlije ni doma, zato ne vedo. Če mačka ni doma, igrajo miši kolo. A slabi časi nikdar ne vprašajo, kdaj naj pridejo." Po teh besedah se je starce pomešal med množico, ki se je iznova zbirala v kolo.

"Pero, ali pojdeš v kolo?" mu je zaklical Grbonog.

"Hajdi v kolo, kdor je za kolo! Moji beli lasje kažejo na bridko smrt kakor sneg na mrzlo zimo. Kaj bi jaz v kolu?" je rekel handžija in šel v han.

"Hajdi ti, Ante!" je velel kolovodja.

"Daj oslu orglice v gobec in vse se mu bo smejalo," je odgovoril Bobojedac.

Zabrnele so tamburice in kolaši so zapeli:

Žito žela lijepa devojka,
sama žela, sama i vezala.
K njoj dolazi čoban od ovaca,
pa govori lijepoj devojci:
Aj, borati, lepoto devojko!
Bi l' ja tebi žito povezao?
Odgovara lijepa devojka:
Ako hoćeš, čoban od ovaca!
Opet veli čoban od ovaca:
Aj, borati, lepoto devojko!
Bi l' ja tebi bunar ogradio?
Odgovara lepota devojka:
Ako hoćeš, čoban od ovaca!
Opet veli čoban od ovaca:
Aj, borati, lepoto devojko!
Bi l' ja tebi hladak napravio?
Odgovara lijepa devojka:
Ako hoćeš, čoban od ovaca!
Opet veli čoban od ovaca:
Aj, borati, lepoto devojko!
Bi l' ja tebi lice obljudio?
Al govori lijepa devojka:
Ajd' ne luđuj, čoban od ovaca!
Ako si mi žito povezao,
tvoje s' ovec po njem travu pasle;
ako si mi bunar ogradio,
tvoje s' ovec na njem vodu pile;
ako si mi hladak napravio,
tvoje s' ovec u njem plandovala.

Vilar je zopet strmél v dolgo vrsto. Zdelo se mu je, ko da se mu kolašil venomer priklanjajo in ga pozdravljajo. No Danica sedaj ni bilo v vrsti. Ko je vsa razgreta stala pred Vilarjem in zaslišala njegove besede: Bi li odkršila, oddrobila od grude zlata, ki ga hraniš v svojem nedrju? — se je nekaj vnelo v njenem sreči, česar se odsihob več ni mogla iznebiti. Vžgalo se je solnce in je posijalo v temo njene zavesti. Ta prikupljivi mladi tujec, ki ga vsi imenujejo dobrega in poštenega, hvali ga celo njen brat, ki je neizprosno sovražnik vseh tujcev, ta se je dotaknil in nekaj neznanskega je izpreletelo vse njeno bitje. Njegove besede so se ujemale z njenimi sanjami. Presunil jo je meč prve ljubezni in postalo ji je tesno v hrumeči družbi. Vzela je konvicio in tekla k Oskovi. Sedla je na kamen v senco stare jelše. Ob nenadnem velikem spoznanju ji je radosten vzhit zaigral po vsem životu.

V tem je sedel mladi Švaba pred rajajočimi kolaši, ne vedoč, kakšen ogenj je zanetil s svojimi nepremišljenimi besedami in prsih nedolžne deklice, o kateri je bil prepričan, da ne pozna še nobene nedeviške misli. Tudi v njem je pred Danico zavalovala kri. Zroč na kolaše, se je naslajal z nekim prijetnim občutkom, izvirajočim iz splošnega radostnega razpoloženja vse družbe. Odigravala se je v njem in pred njim pastirska idila,

kakršne prej še nikdar ni bil deležen. In zdelo se mu je, kakor bi bil v tej idili on sam tisti, "čoban od ovaca", ki je silil v lepo devojko, naj odkrši in oddrobi od grude zlata, ki ga hrani v svojem nedrju.

25.

Ko so bili doplesali kolo, je zopet zahrnelo kraj hana. V neki gruči so peli, v drugi so šepetale ženske, možje so se pogovarjali o hudih časih, o zanikarni turški carevini in o hudem severnem stricu, otroci so igrali svoje posebno kolo na poti pred hanom ali pa se podili in kričali med gručami. Vilar je sedel zamišljen v ono, kar mu je tako razvalovilo kri, z očmi je iskal Danico, no ta je še vedno sanjarila ob Oskovi. Bobojedac, ki je sedel kraj njega in ves čas vrtil prazni čubuk med prsti, se mu je zdaj in zdaj zvesto zazrl v obraz, kakor bi hotel razbrati njegove želje in jim mahoma ugoditi. Ker se Vilar ni zmenil zanj, ga je oni prijel za rokav ter tihoudano rekel: "Gospodine Franjo, verjemite mi: čeprav prosim, torbe ne nosim. Dušana nimam, pošel mi je. . . " Vilar mu je ustreget, vrhutega je mignil Vazku in mu naročil, naj prinese i Bobojedcu kave. Ko se je bedni katolik videl tako pogoščenega, je zakrilil z rokama in tiho zapel svojo pesem:

Dobro mi je i boljem se nadam,
u čem hodam, u tome i spavam,
kad večeram, ručku se ne nadam.
Bože mio, što sam ti skrivio!

Po polurnem odmoru je Grbonog zopet zbral svojo čredo v kolo. Peli so nastopno pesem:

Leti soko preko Sarajeva,
traži hlada, gde će hladovati.

Sedaj je bila tudi Danica v vrsti. Vilar je videl, da deklica ni s tisto dušo pri plesu, kakor je bila prej, dasi so bile njene kretnje brezhibne. Njeni ustnici sta bili zaprti, ni vrela iz njih polnostna pesem po taktu godbe in telesnih kretenj, njene oči so gledale v tla in le enkrat so se dvignile motne in zastirte v mrak sramežljivosti k njemu. Prepričan je bil, da je bila to pristna sramežljivost, ne ponarejena zato, da prija moškemu, ne takšna priučena, kakršno kaže nevesta, ki je že davno izgubila cvet, pa se pači in prisiljeno vede. Na fesu in na vratu ni imela zlatnine, toda zdel se mu je njen obraz kakor žarko solnce in njen vrat kakor bela mesečina.

Iz zamišljenosti ga je probudil Vazko, ki mu je, dotaknivi se njegove rame, pošepetal: "Gospodine Franjo, poznaš li Drljačino Luco?"

Vilar se je radovedno okrenil k dekcu. "Slišal sem o starem Drljači. Luče ne poznam."

"Tista, ki igra prva na desno od Danice. Med devojkama igra njen ženin Luka Brnjavić, sin imovitega in svobodnega kmeta iz Moračan.

Njegov oče se pa brani vzeti Luco v svojo hišo. Sporočil je njeni materi: 'Pošlji par volov, potem naj pride sama!'

"Ima li Drljačka par volov?"

"Jok — enega vola ima in kravo, ki se je oteletila spomladi. Prodala je tele in porabila ves denar. Suljagi pa je ostala tretjino od teleta na dolgu. Sulžagal ji je, da jo bo tožil in pogнал s kmetije."

Vilar se je zazrl v jedrnatu, nekoliko zatepeno Luco in v jakega mladeniča robatih potez, ki je v kolu vodil z eno roko Luco, z drugo pa Danico. "Dolg in tuga sta brat in sestra; vedno gre eden za drugim," je rekel. "Smili se mi deklica, ki je izgubila očeta."

Bobojedac je povesil mrke brke. "Teško je bosesmu iti preko strnišča, še teže je človeku, ki nima denarja," je vzdihnil. Čez hip je pristavil: "Z denarjem nevesta je iz zlata, brez denarja je rešeto blata. Neprestano se gledata kakor kozja rogova, a to ne pomore, če se je ona rodila gola kakor repa. Golih kosti še pes noče, kaj bi jih maral stari Brnjavić."

"Krepko se ume izražati bedni katolik," si je mislil Vilar. Ker je rad poslušal prosjaškega modrijana, je vprašal: "Pa čemu se je Luca obesila na bogatega Luko, če sama nima kaj pod palcem?"

"Kakor meni so ji lakomne oči pri kolaču, pri pogaci in dukatih žolthih."

Inženir je nekaj pomislil, potem se je obrnil k Vazku. "Koliko je dolžna Drljačka svojem gospodaru na tretjini od teleta?"

"Še danes poravna svoj dolg. Drvarji so nabrali in ji danes prinesli toliko, da je dosti," je odgovoril deček.

"To mi ugaja, to je lepo!"

Po končanem plesu so ljudje zopet zahrneli. Ko pa je sivi Trkulja začel breknati na gusle, so se nekoliko pomirili. Mnogi moški so obstopili guslarja, ker starčev ubiti glas ni bil daleč slišen. Tudi Vilar, ki je sedel blizu, ni mogel povsem razbrati vsebine junaške pesmi, dasi se je sklonil, oprl komolec ob koleno, podprl glavo in zvesto vlekel na uho. Drugega ni razumel nego to, da je Trkulja pel o nekem kralju, ki je pisal 'knjigo' (pismo) in jo poslal nekemu junaku 'na koleno'. Nameraval je stopiti bliže, toda lepo soglasje, v katerem se je doslej vršila zabava, je skalilo troje prestrašenih otrok, ki so zdajci pri-tekli po rebri doli. Zaripan deček, najstarejši trojice, ki ga zaradi preslabe obleke starši niso vzeli na veselico, je pokazal svoje predstvo s tem, da je vrh meje, zasedene po starih ljudeh iz Pilića, prvi in na ves glas zakričal v družbo: "Be-žite, pravoslavni ljudje, zaptije so navalili na našo vas!" Drugi deček pod oguljenim fesičem, no v čedni beli oblečici, ni odlašal, izpopolniti raz-burljivo novico in je skoraj obenem s svojim starejšim tovarišem zavpil: "Pri Mušiću so vdrl v hišo in zaplenili vse orožje." Najmlajše bitje te trojice, šestletna dobro izpitana smrkolinka, ki je bila ob sovražnikovem navalu mimo sarajevce pozabila svojo toaletto doma, se je vrgla z obupnim krikom: "Švaba, Švaba!" najbližji majki, sedeči v meji, v naročje. Ob tej strašni besedi, ki

je zanj obsegala vse, kar je najhujšega na svetu, lji in v peklju, je zastrmela v nekaj oddaljenega nedoločnega, grozovitega, na kar je vstaknila ček prstka v usta, da si osladi pusti občutek so dvignili glave ob neprijetni novici, ki so prinesli otroci. Sicer so bili vajeni, da je stakala po domih za orožjem in mnogokrat potrebnem nadlegovala ljudstvo; preteklo je že leto dni, odkar v Piliću ni bilo več hišnih iskav. Sedaj pa je zopet navalila in kakor se ne brez uspeha. Guslar je umolknil; kdor je pel na zemlji, je vstal. Možje so obstopili, ki sta zaposlena in prevzetna, ker sta prinesla vest, goreče pravila, kaj in kako se je dogodilo. Popoldne je priokakalo v vas petnikov. Krenili so naravnost k hiši, jer biva ca z Danico, Mušićem in Vazkom. Nikoga bilo doma. Odrpli so nezaklenjena vrata. rožnika sta ostala zunaj, trije so vdrl v hišo. je starejši deček izza plota videl, kaj se godi je osmelil ter pristopil bliže. Pripomnil je nikoma, da v tej hiši danes ni Pera ne Vazka, brata ne sestre in nikogar ni doma, na kaj dobil takšno breo, da je strmoglavil za de- češpljo. Vse so preiskali Švabe po veži in na Pogledali so vse lonece, prevrnili so šolsko lo, prebrskali vse papirje in knjige. Napole- zlezla dva pod streho in od tam sta vrgla dva handžarja in samopal. Eden pa je stal jablo in je vse zapisal. Potem so vzeli oro- seboj in ker so se spustili navzdol, morajo čas priti v han. Ob tej povesti so se možje gledali, ženske so za njimi iztegovale vrata- vlekle na ušesa. Precej je vsa družba vedela se je zgodilo in da pridejo hudi strici na ro- se je zgodilo in da pridejo hudi strici na ro-

"Kaj iščejo pri meni?" je popolnoma no govoril Mušić. "Te moje delavne roke so jele za marsikakšno orodje, nikdar pa še orožje z namenom, da bi poškodovale koga mi povrnejo zemljico, ki so mi jo siloma In rovinco ter motiko naj mi dajo — to je orožje! Čemu bo meni handžar in samopal stara leta? Zvali so me pred tremi leti na jo, pa kako naj vstanem, ko me je Bog tak- ko posadil na zemljo? Pa tudi pri Jovici mi del orožja, odkar je pri meni. Baval se je gami, učil je vaške otroke, dokler je mal- krat mi je rekel: 'Moje orožje je sedaj razsvetliti hočem glave bosenskim ljudem, pregledajo, pri čem so.' I on ni imel prepo- ga orožja pod streho."

Ko je Vilar zaslišal iz gruč ljudi glas, se mu je približal. Mož mu je bil zara- jeja siromaštva in mirnega značaja tako tičen in tako se mu je zdel odkritosrčen, da do pičice vse verjel. Smilil se mu je, a pom- vedel zanj nobene, ako pridejo orožniki na Zalomila je z rokama in razdal se je njen glas: "Moj brat ni skrival orožja. Odkri- nosil, ko je bil čas za to, a sedaj ga ni teden tega, kar sem bila pod streho, in- bilo orožja. Pero in moj brat — oba sta na- na." Te besede so mu zbudile še večje se- ker mu je vzrastal misel, da se je deklica noma zatekla na njegovo stran, samo k nje- ga smatra za dobrega in pravičnega. Uba- je, da se čuti onemoglega pred možni re- kona.

In orožniki so se pokazali v rebri. Za- nimi bodali, svetečini se v večernem sli- trdno in oprezno korakali navzdol, mrko na družbo, ki se je tesneje strnila liki o- dar zagledajo volka. Nekatere ženske so z rokami, druge, ki so imele majhne otro- sebi, so zbežale ter se napolile ob Oskovi- da pridejo po ovinkih v Pilić.

"Eto handžar, evo moja glava!" je po- vo kliknil Grbonog, zroč v brdo.

"Čuvajte se zaptije kakor poleti stre- zavpil Batinić in švignil s samozavestnim dom preko množice.

Plašljivi Bobojedac se je ob nenadnem- vu spomnil, kako so ga pestili tedaj, ko Sarajlija ubil svojo budo, in prestrašil se prisrge. "Tem bodo trli orehe na glavi, hodi v trnje! Teško Vlahu siromaku a Tr- koji pare nema," je zamomljal ter jo udri- skami.

Kar se tiče Mušića, se lahko reče: loncu, če se zadene kamen obenj. Orožni- veljnik je stopil naravnost k njemu. "Si ro Mušić?"

"Sem."

"Poznaš li ona handžarja in samopal- veljnik je pokazal na orožje, ki ga je nes- riš za njim.

"Ne poznam."

"Poglej dobro!"

"Vidim dobro, a ne poznam, bogme! Spoznal boš v Tuzli. Dovoli, da pre- tvoj han!"

Vilar se je prezirno nasmešnil. To- zil poveljnik, ki je bil iz stražnice ob So- vem hanu in je inženirja že večkrat vi- hip se je vzravnaval v vojaški postoj ter rekel: "Dovolite, gospod inženir, da po- pravilih izvršim svojo dolžnost."

"O, prosim, prosim," je odgovoril V- mu je igral še vedno čuden nasmeh na li- sil si je: Kaj morejo iztakniti v tem bor- sloppju, prozornem kakor prazna stekle- No orožniki so iztaknili. V veži niso našli, v izbi ničesar. Vazko je moral le- lestvico; po tej sta zlezla moža skozi li- je nahajala na zadnji strani hana, v r- in od tod sta po kratkem iskanju vrgla d- žarja in samopal. Moški so osupnili, s- ske so prebledele. Danica je vsa pre- na zaihtela. Mušić je stal miren. Orož- pregledali zaplenjeno orožje; po primer- je pokazalo, da je prav tistega kova, kak- ki se je našlo v Piliću in se je rabilo ta- (Nadalje)

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1892.

Inkorporirano 24. februarja 1906 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
 Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
 Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
 Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
 Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
 MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
 ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
 FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
 MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
 ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
 sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku
 Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

SMRTNA KOSA.

V Gorici je 29. m. m. umrl sodr. Cekovič, priden agitator in sodrug, za tuberkulozo. Sodrug France Milost mu je v spomin napisal sledeče vrstice v "Zariju":

29. m. m. je umrl v Gorici sodr. Cekovič, uslužbenec goriške bolnišnice in bolniške blagajne.

Vest o smrti plemenitega nepotnega sodruga me je globoko žalostila. Saj sva prebila skupaj celotno življenje in — najhujše spomin sem se ob njegovi smrti dobe, ko sva se skupno v zbiranju idej v najzgodnejšem kraju slovenskega naravnost dražena. Spominam se na Goriskem. Spominam se na Cekoviča mi poraja pred očmi oblike in slike onih časov, ko smo v zelo čudnih razmerah skupaj delovali za stranko. Vidim njegovo visoko, krepko postavo, spominam se na njegov silni značaj, njegov blago dušo. V zelo neugodnih časih nas je usoda privela na skupno delo. Bili so časi, ko so delavci šli s pestjo in kolom na tiste, ki se je drznili govoriti resnico, pobijati kapitalističen sistem, vzpodbujati ljudstvo k razrednemu razrednemu boju za doseganje boljših življenjskih pravic in pogojev. Govoriti takim delavcem ni bilo dovolj le prepričevalna beseda, bilo je mnogokrat treba tudi krepke pesti. V tem oziru je bila pomoč od strani sodr. Cekoviča naravnost dragocena. Bil je krepka duša, a imel je tudi krepko pest. In te se ni bal poizkusiti, če je tako zahteval interes agitacije. Ko sem nekoč na shodu v neki vasi pri Gorici začel govoriti o socializmu in o razrednem položaju delavstva, so se navzoči z vso silo zagnali vame, grozili s pestmi ter kričali, da naj nehaj.

"Kaj boš ti glista?! Molči, trkolni! Koga boš tukaj sleparil?" Vpili so tako venomer ter zahtevali, da naj se shod zaključí. Tedaj je pa Cekovič, ki me je spremljal na shod, planil po koncu ter tako silovito udaril s kratkim zakrivljenim kolom (on mu je pravil "Holzparagraf") po moji glavi, da so se razbili vsi kozarci, ter pri tem na ves glas zavpil: "Tijo, gromska strela! Pa poslušajte; potem boste že lahko odgovorili, če se vam bo zdelo, da se ni prav govorilo. Njegov nenadni nastop ni bil brez učinka. Ker je bil znan kot silen, jak in energičen človek, je postalo naenkrat vse tiho, tako da mi je bilo potem mogoče priti z mojim govorom do konca. Posledica tega je bila, da so nazadnje ravno tisti delavci, ki so začetkom najbolj rjovel, končno priznali, da ni socializem zgrešena ideja, in so pozneje tudi postali prepričani in vneti sodrugi. Cekovičev "Holzparagraf" ni deloval brezuspešno.

Bilo je potem še mnogokrat potrebno nastopiti na enak način. Cekovič in njegov "Holzparagraf" sta prišla na Goriskem naravnost v pregovor.

"Kam pojdemo v nedeljo na shod? Kam naj bi se šlo nekoliko poagitarati?" Tako so se menili sodrugi med tednom ter ugibali, v katerem kraju bi bilo laže kaj storiti. Ali čim se je znalo, da se je tudi Cekovič pripravljen ude-

ležiti kakega shoda, so se vsi sodrugi (bilo jih je takrat, na debelo vzeto, vsega skupaj pol tuceta) veselo podali v najnevarnejše klerikalne ali narodnjaške vasi.

Cekovič pa ni bil znan le po svojem nezmotljivem paragrafu; uvaževan in znan je bil tudi po svoji vztrajnosti in delavnosti. Ni je bilo iniciative, pri kateri ne bi tudi on sodeloval. Bil je vesten odbornik organizacije; izvrševal je dolžnosti napram stranki z neverjetno vnemo in požrtvovalnostjo. Po delu si ga našel vedno v prostorih organizacije, kjer je podučeval in dajal nasvete delavcem, ki so iskali pri svoji organizaciji pomoči in opore. Bil je vsem v zgled in izpodbuj.

Kruta proletarska bolezen — sušica (to bolezen si je nakopal kot mizarski delavec) ga je pahnila v prerani grob. Zapuščena žena in petero nepreskrbljenih otrok. Usoda proletarske družine v kapitalistični družbi...

Danes ga ni več med nami. Šel je tiho od nas pogumni in plemeniti vojak socialne vojske. Naj počiva v miru in naj mu bo lahka mati zemlja, ki ga krije... Mi, ki smo ga cenili in ljubili, prisegamo ob njegovem grobu, da bomo kakor on do smrti izvrševali svojo proletarsko dolžnost. Naj pade na njegov grob žareča krikantema našega najplemenitejšega, najiskrenejšega spomina!

KRVAV HUMOR.

Češki listi poročajo: Nekoliko domobrancev iz brnske okolice se je nahajalo že dolgo v strelskih jarkih pri mestu K. Tožiti se jim je začelo po ženah in nekega dne je pisal eden izmed njih svoji "stari", da naj ga obišče. Mama se res prišli natovorjeni z buhtami in drugimi dobrimi rečmi, prepričali so se o vernosti svojega "starega" in se zadovoljni vrnili. Tako so dobile tudi druge korajžo in nekega lepega dne se jih je odpravilo osem "na fronto". Tja so srečno prišle — toda nazaj niso mogle več. Vojaško poveljništvo je bilo namreč med tem suspendiralo civilni promet na železnici v K. in uboge žene so morale ostati v strelskih jarkih oziroma vsaj blizu njih. Pošiljale so domov obupne "vojno-poštne dopisnice" ter rotile domačega župana pa orožniškega stražmojstra in gospoda fajmostra, naj se zavzamejo za nje. Seveda so bile vse te prošnje popolnoma napadeno adresirane. Toda trpljenje ni trajalo večno. Armada je pričela z operacijami v zapadni Galiciji, mesto K. je skoraj ostalo daleč za fronto in prvi civilni vlak je naposled zdrdral proti zapadu. V njem so sedele tudi naše mame, ki prisegajo, da ne gredo več kontrolirati vernosti svojih častitih soprogov — vsaj ne dokler se bodo nahajali na bojišču.

KDO JE IZNAŠEL STRUPENE PLINE?

Iz Pariza poročajo: Iz zanesljivega vira se je doznalo, da je iznašel strupene pline, katerih se poslužujejo Nemci v sedanji vojni, nemški profesor Avgust Luther. Za plačilo je dobil naslov vseučiliškega profesorja.

Istorija iz kulturnega 20. stoletja.

Vojna ne poraja strahot le na fronti, v zakopih in pri napadih. Bestialna je v vseh ozirih, v posebnostih včasih še bolj kakor v celoti.

Neki londonski dopisnik popisuje kaznovanje nekega angleškega vojaka, ker je pobegnil od svojega oddelka pred sovražnikom:

"Neko noč sem v bolnišnici govoril s kaplanom, ki je bil na bojišču pri nekem odličnem angleškem polku. Ta polk je odlično sodeloval v bojih na severnem Francoskem in je potem bil popolnoma uničen. Kaplan leži v bolnišnici vsled živčnega napada, ki ga je zadela v strahovitih dogodkih na fronti. Kot primer mnogo težkih dolžnosti, ki jih je moral vsiti na bojišču, mi je pripovedoval tudi o sledečem dogodku: Neko noč sem moral prebiti z angleškim vojakom, ki je imel biti prihodnje jutro ustreljen, in vse svoje življenje ne pozabim te noči. Še sedaj ne morem spati, kajti vedno moram misliti na ta dogodek, in ne verjamem, da kdo vojakov, ki so bili pričujoči, pozabi to noč.

Vojak je bil ustreljen, ker je pobegnil. Ni bil hudoben človek, toda živi so mu odpovedali, a najhujše na vsem tem je bilo, da ga nihče ni mogel radi tega grajati. Vojaki na fronti vedo bolje nego zdravniki, da se tamkaj živi lahko naenkrat uničijo. Bil je ljubljeneč polka in vendar je pobegnil pred sovražnim ognjem. Bil je torej poizkus bega pred sovražnikom in vojno sodišče je 'moglo' izreči samo eno rabsodbo. Najhujše pa je bilo, da ni niti hotel verjeti da ga morajo ustreliti.

Eksekucija ob takih okoliščinah se v angleški armadi ne smatra toliko za kazen, kakor za ostrašitev drugih, in zato so vsi prijazni z vojakom, ki mora umreti. Podnevi se je vršila razprava pred vojnim sodiščem in ob 11. ponoči so poslali pome, da povem obsojenemu vojaku, da mora zjutraj ob 7. umreti.

Vojak nikakor ni hotel verjeti, da bi to bilo res. Nepristano sem mu moral pojasnjevati, da ni zanj nobenega upa več, a on mi je vedno odgovarjal: "Vsi vojaki so moji prijatelji, ni ga niti enega pri celnem polku, ki bi hotel name streljati, kajti vsi so že imeli svoje slabe trenutke in jih je ravno tako prišla slabost živcev, kakor mene. Zato me bodo tudi razumeli. V ostalem pa mi je tudi polkovnik naklonjen. Bil mi je vedno kakor oče in gotovo ne pripusti nikdar, da bi bil usmrčen. Vse to je nezmisel."

Ura je bila že štiri zjutraj, ko sem ga prepričal, da gre popolnoma resno za njegovo smrt. Toda tudi še potem je mislil, da bo vse to nekaka strašna igra, da bi mu zadali strah in da bo potem zopet prost, ko bo igra končana. Ko bi bil zakrivil zločin, bi usmrtil ne bila tako žalostna, ker bi smrt pomenjala kazen. Tem strahovitejša pa je bilo to, ko je ta vojak moral umreti kot svarični vzgled za druge. Bil je pač slabši in v armadi se smatra slabost za zločin vseh zločinov.

Zjutraj je dobilo šest njegovih tovarišev povelje, naj oddajo svoje puške višjemu častniku. Puške so jim vrnili nabite. Čigava je bila nabita na ostro, ni mogel nihče vedeti. Obsojenca so pripeljali iz zapora. Oni, ki ga je vodil, je skočil v stran, počilo je šest strelcev in obsojenec se je zgrudil mrtev na tla. Puške so vojaki nato zopet izročili častniku in so jih dobili potem očističene nazaj, tako, da ni vedel nihče, čigava krogla je zadela tovariša.

Edino "dobro" je bilo pri vsej tej žalostni stvari, da je bil vojak v listinah in seznamu izgub za beležen kot padel v vojni. Tako ostane v spominu svoje rodbine kot junak in častnik in moštvo polka so prisegli, da ne izpovedo nikdar, kaj se je zgodilo z njim in kako mu je bilo ime...

Usmrtilitev zaradi tega vendar ne postane človečnejša.

Kranjska se pripravlja za italijanski obisk.

Deželni odbor kranjski je razposlal sledečo okrožnico, ki pravi v glavnem sledeče: Upati je, da bo naša dežela obvarovana sovražne invazije. Vendar smatra deželni odbor kot svojo dolžnost, da za vsak slučaj določi pravice, po katerem naj se postopa, če bi kljub vsem nadam sovražna armada prišla v deželo.

Pred vsem vprašanje, kako se je obnašati v takem slučaju županu. Nobenega poudarka ni, da bi župan zapustil svoje mesto. Nasprotno: Z vsakega stališča je nujno pripraviti, da ostane v takem slučaju župan na svojem mestu ter mirno izvršuje naprej svoje posle, ki spadajo v samostojni delokrog občinske uprave. Isto velja za občinske svetovalec in odbornike, kojih dolžnost je bolj kot kdaj podpirati župana v težavnih okoliščinah. Ravnotako pa je tudi priporočati celotnemu prebivalstvu, naj ostane mirno na svojih domovih. V danem slučaju naj županstvo in občinski odborniki v tem smislu vplivajo na prebivalstvo.

Ni vzroka dvomiti, da bo tuja armada, če zasede našo deželo, spoštovala osebnost in imetje mirnega prebivalstva, ki se bo s svojo strani skrbno varovalo vsakega sovražnega čina, prepustivši oboroženi odpor v to poklicani cesarski armadi, h kateri spada zlasti tudi naši vrli c. kr. prostovoljni strelci. Po resnem vsestranskem preudarku sodi deželni odbor, da tisti najboljše pogoji in najzanesljiveje varuje sebe in svojo lastnino, ki ostane na svojem domu in se zanese na to, da bo tudi tuja armada skrbela za javni red in mir ter znala čuvati življenje in last mirnih prebivalcev, ki nimajo drugega smotra, kot vztrajati in varovati svoj zasebni obstanek na domači zemlji.

Zapustiti pa bodo vsekakor morali svoj dom še pred dohodom sovražne sile tisti moški, ki so podvrženi vojni (črnovojniški) dolžnosti. Semtertja utegne tudi vojaška oblast zaukazati izpraznitev posameznih krajev. Samoposebi se razume, da je takim, kakor sploh vsem ukazom državne oblasti zvesto slediti. Če bi

Kranjske strokovne organizacije.

Ljubljanski "Delavec" objavlja sledeče z ozirom na abnormalne razmere zanimivo poročilo:

V strokovni organizaciji nam je prineslo leto 1913. skoro 500 novih članov. Nadejali smo se, da bomo ob normalnih razmerah v letu 1914. zlasti napredovali, ker je prenehala vsaj deloma tri leta trajajoča industrijska kriza. Zasnova smo takoj po novem letu živahno agitacijo, ki je imela jako lep uspeh. Nad 700 novih članov smo pridobili že v prvih mesecih.

Mezdnih gibanj to leto ni bilo mnogo. Obnovili so pogodbo po dvameščem izporu tiskarji z uspehom; kamnoseki v Ljubljani so stavalji pri eni firmi štiri tedne, ter dosegli 10% izboljšanje plač in zagotovilo polnih delavnikov v zimskem času. Razentega so tudi mehaniki pri eni firmi s posredovanjem organizacije dosegli boljše plače. Mizarji v Ljubljani so podaljšali svojo mezdno pogodbo za eno leto, s tem, da obstoječe niso odpovedali. Jermernari so dosegli povišek plače za 10 do 20%. Obnovev mezdne pogodbe so opustili tudi peki zaradi slabe konjunktura.

Delovanje organizacije je bilo v prvi polovici leta jako živahno. Tajništvo je prejelo leta 1914. naznanila 176 zborovanj, 129 sej in 94 drugih sestankov. Organizacijskih priredb sta se udeležila tajnik sodrug Zore ali pa načelnik komisije v 115 primerih. Dopisov je dobilo tajništvo 185, odposlalo jih je pa 156. Tajništvo je obenem oskrbovalo za več organizacij korespondenco in organizacijo agitacije, vrhutega pa izplačevalo potne in brezposelne podpore, ter dajalo najrazličnejša zadevna pojasnila.

Vlog je napravilo tajništvo 46. Med njimi jih je šlo 5 na obrtno nadzornišvo. 7. tožba je zastopalo tajništvo pred obrtnim sodiščem (6 z uspehom); interveniralo je tajništvo pri podjetniških 9krat. Pod vodstvom tajništva so se tudi izvršile nadomest-

ne volitve v obrtno sodišče ljubljansko. Obenem je vodilo tajništvo štiri plačevalnice.

Na deželni odbor kranjski je bila vložena spomenica, ki je zahtevala uvedbo brezposelne podpore za delavce, kakršna še vedno la mestna občina ljubljanska. Omenjamo tukaj, da je ljubljanska občina izplačala našim brezposelnim delavcem lani do konca leta 1914 okolo 1300 K, kar je bilo zlasti ugodno za brezposelne delavce, ker so morale organizacije znižati podpore.

Vojna je naše organizacije občutno zadela. Že pri prvi mobilizaciji je bilo vpoklicanih več nego 500 članov, kar so pa poznejša prebiranja le nadaljevala. S pričetkom vojn je nastala še večja brezposelnost in prav mnogo delavcev se je preselilo v kraje, kjer imajo več takozvane vojne industrije kakor pri nas.

Naglašamo pa še posebej, da v tem poročilu niso omenjeni shodi, ki sta jih imeli zlasti mnogo železničarsko in rudarska organizacija.

Število članov je zlasti nazadnje v letu 1915., ker so bili zopet vpoklicani člani v vojaško službo ali pa opravljajo kot delavci razna potrebna dela za vojsko.

Delovanje organizacij seveda s tem ni prenehalo. Dasi se je zmanjšalo število članov, vendar opravljajo organizacije svoje administrativne naloge nemoteno dalje, kar je zlasti glede na njih podporne namene in posredovanje v službenih razmerah v sedanjem izrednem času marsikje jako blagodejno vplivalo na medsebojno razmerje v delavnicah in tovarnah.

Na ladji "Kirkoswald", ki j priplula iz New Yorka v Marseille, so našli v gladkornih vrečah devet bomb. Eksplodirala ni nobena... Ni li nemška vlada slovesno razglasila, da se civilisti ne smejo udeleževati vojne?

Srednjeveška justica gospoduje v Avstriji.

Sledeče lepe reči javljajo in razlašajo v Avstriji:

"Ker se v Avstriji sovražniki množe, je monarhija prisiljena, da znova napne vse svoje moči, da kljubuje številnim nasprotnikom in se vzdrži. Primorana je pa tudi, da nastopa zoper izdajalska dejanja z vso strogostjo, ki jo zahtevajo razmere, ter jih, če mogoče, v kali zatre. Žrtve, ki jih polagajo zvesti državljani v imetju in krvi na oltar domovine, ne smejo spraviti zločinska dejanja posameznikov v nevarnost ali jih celo brezuspešiti. Zato se ima strahljna moč postav pomnožiti ter z odgovornostjo izdajalca pred kazenskim zakonom združiti njegovo jamstvo za škodo, ki vsled njegovega dejanja nastane državi. To je temeljna misel cesarske naredbe, ki je izšla v uradni "Wiener Zeitung." Kdor kot vojak ubeži k sovražniku (dezertira) ali kdor v mirni dobi protipostavno rabi orožje proti avstro-ogrski monarhiji ali z njo zvezanim državam ali sovražni vojni sili z volunternjem ali na drug način s svetom ali dejanjem pomaga, bo dolžan, zaradi svojega zločina jamčiti državi za škodo. Zločin mora biti izdajalsko dejanje. Ni potrebno, da je storilec dejanje izvršil v odkritem ali v skrivnem sporazumu s sovražnikom. Izdajstvo more zakriviti tudi tisti, ki s sovražnikom ni v nikakšni zvezi, pa stori dejanja, ki sovražniku koristijo, ter tako pospeši njegove vojne namene. To je temeljna poteza izdajalskega dejanja. Jamstvena obveznost obsega škodo, ki jo je dejanje neposredno ali posredno povzročilo. Poleg tega je državi v osveto za prekršitev prava priznati primerno odškodnino, ki jo ima določiti, vpoštevajoč vse okoliščnosti, sodnik. Da se zahtevek države po odškodnini za slučaj obsojbe obdolženca zagotovi, se more njegovo v Avstriji nahajajoče se premoženje že tekom kazenskega postopanja zaseči. Kazensko postopanje je v vojnem času edino stvar vojaškega sodišča; ko pa nastopijo mirne razmere, je tudi civilno kazenski sodnik poklican, da postopa zaradi

dejanj, izvršenih v vojni dobi. Z zaplenbo izgubi obdolženec pravico, da bi, dokler je premoženje zaseženo, z njim med živimi razpolagal (daroval, prodajal itd.). Imovina umrle osebe se sme zapleniti le tedaj, če je dotična obsojba že pravomočna in zapuščina še ni prisojena. Odločbe o zaplenitvi je mogoče izpodbijati s pritožbo na višje sodišče."

Avstrija sega torej v vsakem pogledu po srednjeveških metodah justice; ona ne kaznuje le "krivec," ampak tudi njegove sorodnike.

"Izdajalsko dejanje" se da silno raztegniti, zlasti če se pravi: "Ni potrebno, da je storilec dejanje izvršil v odkritem ali skrivnem sporazumu s sovražnikom." Po uradni naredbi je dovolj, če "koristijo njegova dejanja sovražniku." Denunciacija, osebno sovražstvo, maščevanjaželjnost ima tu najširše polje. Če nisi brezpogojen hlapec vlade, si čez noč lahko izdajalec. Ako te dobe v roke, te lahko obesijo, v vsakem slučaju ti pa lahko konfiscirajo bažto, če jo imaš in sploh vse, če kaj imaš.

In to se vpeljuje v Avstriji brez parlamenta, enostavno s cesarsko naredbo! Tako se z eno potezo peresa odpravljajo državni temeljni zakoni o varnosti osebe in imetja. Tako se krepí "ljubezen do domovine."

Socialno-demokratskemu strankinemu vodstvu in klubu socialističnih poslancev v Nemčiji je bilo poslano "odprto pismo", ki zahteva obnovev razrednega boja in boj za mir. Ko je bilo odprto pismo predloženo, je imelo 200 podpisov raznih strankinih funkcionarjev, urednikov, strokovnih uradnikov, poslancev i. t. d.

Medtem je število podpisov naraslo na 500. Med podpisniki so poslanci Albrecht, Henke, Herzfeldt, Horn, Kunert, Liebknecht, Rütte, Stolle, Vogther, člani pruskega deželnega zbora Hoffmann, Hofer, Stroebe, potem pisatelji in uredniki Dr. Laufenberg, Meh-ring, Block i. t. d.

Kakor je videti, niso to baš najslabša imena.

“Utopija zedinjene Evrope”.

V prvih začetkih vojne je Pro-
torec pisal, da bi morali evrop-
tako odločno proti sovražnosti, pro-
ti gojitvi narodnega sovraštva,
proti nacionalni ošabnosti. V reviji
se zbira nekoliko pisateljev in
umetnikov, nekoliko juristov in
znanstvenikov. S svojo trezno pi-
savo so zbudili pozornost preko
meja Nemčije.

V eni zadnjih števil je Viljem
Herzog objavil sledeči članek:
Smo li imeli ali imamo kakšno
sovražstvo do Anglije? Je li kaj
takega razum pri ljudeh, po
klicu in na enaki stopnji stoječih
intelektualnih? Kako naj bi so-
vražili Angleže kakor Macdonald,
Keir Hardie ali Russel, ki izkušajo
brez strahu odvaditi razburje-
ne množice terminologije vojne
pijanosti? Mi ne sovražimo ne
angleškega, ne francoskega, ne
ruskega naroda. Le tiste sovra-
žimo, ki so zakrivilo to vojno. So
vražji jih, ker je bila njih bru-
talna slabost nesposobna, da bi
bila preprečila to vojno, v kateri
nima nobena država kaj pridobi-
ti. Povsod se najdejo “ideali-
sti”, ki so zablodili. V razuzda-
nosti narodnega sovraštva kar
prekipevajo. Na Angleškem kriče
“Germaniam esse delendam”
(Nemčija se mora razdejati), na
Francoskem: “Nobene miru,
dokler se ne razpusti Nemčija v
svoje posamezne države. Potomec
Victorien Sardouja, po kulinskih
efektih pohlepen politik, je za-
hteval v neki brošuri z naslovom
“Neodvisnost Evrope”, da mora-
jo postati Cahe, Kelmorajn,
Düsseldorf in Krefeld belgijski,
Alzacija, Lorena, Porensko He-
sencio, Elberfeld in Essen morajo
postati francoski; Gustave Her-
vé je zahteval da se vrne Slez-
vik Holštajn. Alzacija-Lorena in
nemška Poljska. Podobne zahte-
ve so se slišale tudi v Nemčiji —
zlasti ob začetku vojne. Ne le
sovražniški politiki, tudi glasoviti
učenci in umetniki, ki v miru
radi slišijo, če se imenujejo li-
beralne duhove, može kakor
Haeckel in Ostwald so izkušali
najti formulo za svojo pijanost.

Po desetmesečni poplavi impera-
lističnih zahtev pa že vidimo
splohevanje. Na Angleškem, v
Franciji, na Ruskem, v Nemčiji in
kmalu pač tudi v Italiji se bo mo-
ralo spoznati, da niso cilji pijanih
nacionalistov dosegljivi, da, da bi
bilo zadnje pribežališče Evrope
samomor, če bi se dosegli. Nobene
možnosti ni več, da bi kdo v Evro-
pi triumfalno kot sveta vladar.
Noben državi ne pripada ta te-
atralna gesta v 20. stoletju, kate-
rega ideje o enakopravnosti, dasi
so bile že večkrat težko kršene, so
vendar tako močne, da ne dopu-
ščajjo več brutalnega ponižanja
posameznih.

Nemški državni kancelar je iz-
javil, da ni ta vojna za Nemčijo
osvojevalna vojna. Vsi naši so-
vražniki mislijo nasprotno. Z raz-
širjanjem svojega nazora so raz-
vneli strasti svojih narodov in do-

seglji sočutje skoraj vseh nevtral-
nih.

Torej le nesporazumi, ki bi se
lahko pojasnili? Odstranimo jih!
V vseh deželah ostanejo pač vojni
hujskači, ki slave vojno samo na
sebi in ki si ne obljudujejo kup-
čije od svetovnega miru. Tudi če
bi bil mogoč. To so tisti domači
junaki, ki cepljajo svojemu na-
rodu misel “izvoljenega ljudstva”
in ga uče, da naj smatra drugi
narod za manj vreden. Če pa
začno narodi spoznavati, da niso
te gonilne sile brez nevarnosti za
njih lastno življenje, tedaj je upa-
nje, da pridemo do jasnosti v
Evropi z rešitvijo problema, ki je
najvažnejši za bodoči mir, pa tudi
za njega pripravo:

Svetovno gospodstvo ene drža-
ve, ali zveza evropskih držav?
Sovražstvo, ki je pred petdeseti-
mi leti povzročilo krvave bitke
med Bavarsko, Avstrijo in Pru-
sijo, se je končalo, ko se niso
mogli več braniti Bismarckovega
spoznanja, da potrebuje drug
druga.

Stremljenje po edinstvu se je
zasmehovalo, prepovedovalo, o-
značevalo za utopijo; njegove za-
govornike so dvajset let prej to-
žili, obsojali, težko kaznovali.
Kljubovaje vsemu omračevanju
in sumničanju je prodrla veli-
ka ideja, je postala dejanje, in je
naposled zrasla kot organizem, v
katerem živimo sedaj. Zveza
nemških držav je kronanje ideje,
ki je triumfalno čez milijon težav
in bojov; njeno uresničenje se ni
moglo preprečiti, ker je bilo po-
trebno.

Preden se dalje pogledimo v
opojno misel na Združene države
evropske, si moramo najprej pri-
dobiti jasnost, če so med posamez-
nimi narodi nazori kakor o pri-
mitivni pravici do vojne močno
razširjeni in če morejo — ako se
ob primernih prilikah takorekoč
kot stimulacije potegnejo na
dan — vedno nanovo povzročiti
strupene učinke.

Treba je, da se loči človeštvo
po vojni v dve veliki stranki: V
take, ki smatrajo vojno samo na
sebi za blagoslov, in pa v take, ki
smatrajo pač svrhu vse politike le
v tem, da se napravijo garancije
za odstranitev vojne. Naj se pusti,
da odločijo narodi s plebiscitom.
Povsod se nahajajo stremjenja,
ki gredo po rešitvi gospodarskih,
notranjepolitičnih problemov za
tem ciljem. Iz Anglije slišim gla-
sove, ki govorijo o evropski zvezi
držav kot edino možnem cilju te
vojne: Nobenega ponižanja so
vražnikov, ampak enakopravnost.

V Nemčiji, v Holandiji, v Švici
so se ustanovile organizacije, ki
hočejo pripravljati tla za uresni-
čenje evropske misli. Ti može
in te žene bodo pretrpele, da jih
bodo vojni hujskači v vseh deže-
lah zmerjali utopiste in apostole
miru. Izpostavljeni bodo obre-
kovanju, intrigam, zaprekam vsa-
ke vrste, in delali bodo dalje. Ker
jih goni velika ideja. Rekli jim

bodo, da ni sedaj — v vojni pro-
stora za take svet osveščujoče na-
črte; lahko bodo odgovorili: Če
se mora po nekem . . . *) stavku
vojna pripravljati v miru, se ho-
čemo mi, ki ne stremimo po nobe-
nih militarističnih krepostih, v
času vojne oboroževati za mir. In
sicer za mir, ki obljuduje trajnost,
ker respektira interese vseh na-
rodov.

Ni treba, da bi človek podpisal
absolutno vsako Herzogovo besed-
do. Ali z idejami, ki jih razvija,
se mora stringati, kdor želi, da bi
se grozote, enake sedanjemu kla-
nju, odstranile iz zgodovine člo-
veštva.

Herzog se je že večkrat ogla-
sil z zelo treznimi besedami, in
zato razume človek, da je v levi-
tah, ki jih čita tudi svojemu last-
nemu narodu, več misli, nego jih
je mogel izreči v priči “svobode
tiska.” ki vlada sedaj v Nemči-
ji. Naposled tudi to, kar je na-
šel svojim rojakom, ni brez po-
mena.

Ideja Zedinjenih evropskih držav
pa zasluži na vsak način naj-
večje zanimanje, ne le teoretično,
ampak tudi aktivno. Izrekli so
jo, kakor znano našim čitateljem,
tudi socialisti nekaterih dežel v
svojih resolucijah o vojni.

Največja blagodat bi bila ta-
ka zveza za male narode. Če se
bo zemljevid Evrope po sedanjih
vojni kaj izpremenil in kakšne bo-
do izpremembe, to je še popolno-
ma neresena uganka. Toda če bi
tudi meje ostale povsem take, ka-
kršne so sedaj, bi se položaj ma-
lih in nesamosojnih narodov ne-
izmerno zboljšal. Celu v Avstri-
ji bi moral izginiti nacionalni pri-
tisk, ki je doslej povzročal več-
ne narodnostne boje na škodo vse-
ga ljudstva.

Evropska zveza bi morala imeti
kakršenkoli forum, pred kate-
rim bi se lahko vlagale tožbe za-
radi kršenja enakopravnosti, ki
bi morala najti zagovornike pri
vseh tistih, katerim bi mogla žu-
gati enaka kršitev pravice. Ustvarila
bi se enota skupnih intere-
sov, ki je stokrat močnejša od
vsake sentimentalnosti in plato-
nične simpatije.

Ali če bi Slovenci dosegli samo-
stojnost, bi morala biti Jugoslavi-
ja najglasnejša prerokinja evrop-
ske zveze. Dejali smo že in še se-
daj trdimo, da bi bila Jugoslavi-
ja, ako bi bila prepuščena svoji
samostojnosti, žoga vseh evrop-
skih imperializmov, kakor so bile
balkanske države doslej pred-
met rusko-avstrijske konkurence
in v resnici tako nesvobodne, ka-
kor so bile svobodne na papirju.

Avtonomija za vsak narod, ali
zveza vseh narodov, to je cilj, za
katerega se je vredno potruditi.
To je obenem oblika, ki bi pre-
prečila nove vojne, kolikor jih
je v dobi kapitalizma najbolj mo-
goče preprečiti.

*) Tukaj je bilo nekaj zaple-
njeno.

bodo, da ni sedaj — v vojni pro-
stora za take svet osveščujoče na-
črte; lahko bodo odgovorili: Če
se mora po nekem . . . *) stavku
vojna pripravljati v miru, se ho-
čemo mi, ki ne stremimo po nobe-
nih militarističnih krepostih, v
času vojne oboroževati za mir. In
sicer za mir, ki obljuduje trajnost,
ker respektira interese vseh na-
rodov.

Ni treba, da bi človek podpisal
absolutno vsako Herzogovo besed-
do. Ali z idejami, ki jih razvija,
se mora stringati, kdor želi, da bi
se grozote, enake sedanjemu kla-
nju, odstranile iz zgodovine člo-
veštva.

Herzog se je že večkrat ogla-
sil z zelo treznimi besedami, in
zato razume človek, da je v levi-
tah, ki jih čita tudi svojemu last-
nemu narodu, več misli, nego jih
je mogel izreči v priči “svobode
tiska.” ki vlada sedaj v Nemči-
ji. Naposled tudi to, kar je na-
šel svojim rojakom, ni brez po-
mena.

Ideja Zedinjenih evropskih držav
pa zasluži na vsak način naj-
večje zanimanje, ne le teoretično,
ampak tudi aktivno. Izrekli so
jo, kakor znano našim čitateljem,
tudi socialisti nekaterih dežel v
svojih resolucijah o vojni.

Največja blagodat bi bila ta-
ka zveza za male narode. Če se
bo zemljevid Evrope po sedanjih
vojni kaj izpremenil in kakšne bo-
do izpremembe, to je še popolno-
ma neresena uganka. Toda če bi
tudi meje ostale povsem take, ka-
kršne so sedaj, bi se položaj ma-
lih in nesamosojnih narodov ne-
izmerno zboljšal. Celu v Avstri-
ji bi moral izginiti nacionalni pri-
tisk, ki je doslej povzročal več-
ne narodnostne boje na škodo vse-
ga ljudstva.

Evropska zveza bi morala imeti
kakršenkoli forum, pred kate-
rim bi se lahko vlagale tožbe za-
radi kršenja enakopravnosti, ki
bi morala najti zagovornike pri
vseh tistih, katerim bi mogla žu-
gati enaka kršitev pravice. Ustvarila
bi se enota skupnih intere-
sov, ki je stokrat močnejša od
vsake sentimentalnosti in plato-
nične simpatije.

Ali če bi Slovenci dosegli samo-
stojnost, bi morala biti Jugoslavi-
ja najglasnejša prerokinja evrop-
ske zveze. Dejali smo že in še se-
daj trdimo, da bi bila Jugoslavi-
ja, ako bi bila prepuščena svoji
samostojnosti, žoga vseh evrop-
skih imperializmov, kakor so bile
balkanske države doslej pred-
met rusko-avstrijske konkurence
in v resnici tako nesvobodne, ka-
kor so bile svobodne na papirju.

Avtonomija za vsak narod, ali
zveza vseh narodov, to je cilj, za
katerega se je vredno potruditi.
To je obenem oblika, ki bi pre-
prečila nove vojne, kolikor jih
je v dobi kapitalizma najbolj mo-
goče preprečiti.

*) Tukaj je bilo nekaj zaple-
njeno.

Na želodcu bolni —

Gotovo, da že dolgo iščete olajšbe. Ne dajte se
prevarati. Ne poskušajte. Rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski Balsam) tar bote kmalu opazili njegove krepilne in
tonične kakovosti. Posebno se priporoča pri zdravljenju nepreba-
ve, težke prebave, zapeke, ponavljajoče mrzlice in otrplosti jeter.
Okrevanci, stari in slabotni ljudje bodo tudi našli njegovo rabo
zelo koristno. Cena 75 centov.

Kožno zdravje je odvisno večinoma od mila,
katerega rabite. Mi vam priporočamo

**SEVERA'S
Medicated Skin Soap**

(Severovo Zdravilno Milo)

za vsakdanjo rabo za kopeli, toaleta, britve in
izmiivanje las. Cena 25 centov.

Čitajte, kaj nam je pred krat-
kim pisala ga. Mart. Pagaž, iz
Moquah, Wis.: “Zahvaljujem
se vam za Severov Življenski
Balsam. Trpela sem na želod-
cu, ter sem bila zelo slabotna
ter nisem imela nobene slasti.
Pomnila sem eno steklenico
Severovega Življenskega Bal-
sama ter so vsa to neprijetne
izginile. Prosim objavite moje
pismo v časopisu v korist vseh
tistih, ki enako trpijo.”

Vsi lekarnarji prodajajo Severovo Pripravko. Zahtevajte Severovo. Ako jih ne
morete dobiti v vaši okolici, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE,
KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLA-
ČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI
ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.70	100 kron za	\$ 16.45
20	3.30	200	32.90
30	5.00	300	49.35
40	6.65	500	82.25
50	8.25	1000	163.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

študira omenjene trgovsko-politi-
čne načrte in predloge. Poča-
kajmo, da poda odbor svoje po-
ročilo. Trdimo pa žedanes lah-
ko, da to vprašanje ni važno
samo za industrijce, namreč tudi
za delavce. Zaraditega je jako
umestno, da organizacije je da-
nes razmotirajo o gospodarskem
zblizanju centralnih držav, ki je
v bodoče v taki ali drugačni obli-
ki gotova stvar.

To so nazori, ki se vsekakor
večali manj odobravajo od ofi-
cielne Avstrije, ker jih sicer cen-
zura gotovo ne bi pustila v jav-
nost. Če pa vprašamo, kaj to po-
meni, ne bo odgovor težak. Av-
strija, ki je sedaj vojaško pod
nemško komando, naj pride pod-
njo po zmagi tudi gospodarsko,
torej prejalislej tudi politično.

Preden je bilo v javnosti sploh
kaj govora o “tesnejšem zbliza-
nju Avstrije in Nemčije, smo iz-
javili v Proletarcu, da hoče
Nemčija svoj imperializem uvelja-
viti predvsem v Avstriji. O tem
bi mogel le težko dvomiti človek,
ki se ozira na zgodovino in na
politiko Prusije.

Iz nemškega Bunda je moral
Bismarck izgnati Avstrijo, da je
odpravil nevarnost habsburške
konkurence in zavaroval Hohen-
zollernom hegemonijo. Vojna l.
1866. je strla habsburške aspira-
cije, vojna l. 1870—71. je popu-
sila Nemčijo; zdaj, ko ni več sta-
re nevarnosti, se Avstrija lahko
zopet pritegne, kajti sedaj se z
njo le poveča moč Nemčije.

Celo ljubljanski klerikalni
“Slovenec” je pred meseci za-
stokal, da se mora samostojnost
Avstrije ohraniti za vsako ceno
in je dal slutiti, da je v državi
struja, ki dela za popolno spoji-
tev Avstrije in Nemčije. Mogoče
je, da se kažejo taki neposredni
zdržitvi večje zapreke, nego so
jih videli njeni zagovorniki;
predlagana carinska unija pa ni
nič drugega kakor ovinek do ena-
kega cilja.

Eden najvažnejših Marxovih
naikov je ta, da so gospodarske
razmere podlaga vse politike;
ekonomija je fundament, na kate-
rem se dviga politika, kot vrhna
stavba. Gospodarski faktorji so
lahko skriti, medtem ko nasto-
pajo politični očitno in glasno;
pa vendar odločajo gospodarski
faktorji, ki vplivajo z močjo
razmer na politične.

Avstrija se carinsko, torej go-
spodarsko lahko združi z Nemčijo
in ohrani vso obliko svoje poli-
tične samostojnosti; vprašanje
bo le, kako dolgo se bo resnična

samostojnost vjemala z obliko in
kako dolgo bo trajala, da se raz-
bije tudi lupina oblike.

Avstrija in Ogrska imata skup-
no carinsko ozemlje. V notranjih,
justičnih, učnih rečeh i. t. d. sta
samostojni državi. Vsak otrok
pa ve, da je ta samostojnost praz-
na beseda, in vsakdo lahko vidi
politično odvisnost v tej zvezi, in
sicer je, kljub večnemu madjar-
skemu stokuju, Avstrija bolj
odvisna od Ogrske kakor narobe.
Ker niso dovolili ogrski magna-
ti, ni smela Avstrija iz Srbije
uvazati toliko živine, mesa in žita
kolikor bi bilo potrebovalo njeno
ljudstvo. Ker so ugovarjali ma-
darski veleposetniki, ni smela
kupovati Avstrija niti argentin-
skega mesa, dasi se ne bi bilo ni-
kjer doteknilo ogrskih tal.

Če skleneta Avstrija in Nem-
čija carinsko zvezo, bo tudi tu-
kaj ena država nadvladavala
drugo, in da ne bo Avstrija vla-
dajoča, poskrbi že Prusija.

Ako pa pride do take zveze,
je gotovo, da se sklene tudi voja-
ška zveza, in sicer mnogo tesnej-
ša, kakor je bila doslej. Pretveza
že obstoja; saj so morali Nemci
reševati Avstrijo, ko so Rusi trka-
li v Karpatih. Prusija bo “mo-
rala” reformirati in reorganizira-
ti avstrijsko armado, morala jo
bo instruirati, in tako jo bo do-
bila pod svojo komando kakor
turško.

In zakaj se hoče ustanoviti ta-
ka zveza?

Zaradi bodoče uspešnejše kon-
kurence z Anglijo!

Torej je že povedano, da naj
bo to gospodarsko-politična, go-
spodarska in politična zveza. Car-
inska pogodba torej ne bi mogla
biti nič drugega kakor prvi korak
za politično družbo. V tej napo-
vedi nove konkurence tiči tudi
napoved novega oboroževanja,
novega militarizma, nevarnost
nove vojne.

Ako zmaga Nemčija — in nihče
ne more reči, da je to izključeno
— je tak razvoj zelo verjeten. Na
vsak način je treba tudi s to
eventualnostjo računati. In niti
v tem slučaju se ne sme obupati.

Morda se obrnejo reči drugače;
ali če se tako zasuče, je treba
misлити, kakšne naloge nastanejo
tedaj. Vse bolj se kaže, da seda-
nja vojna ne reši evropskih pro-
blemov in da ta vojna res še ni
zadnja. Tisti, katerih se evropski
problemi najbolj tičejo, niso bili
pripravljeni; torej bo treba de-
lati, da bodo pripravljeni. In ves
trud bo treba porabiti za to, da
prihodnja vojna ne mine brez
revolucije.

Avstrijsko-nemška bodočnost.

V avstrijskih listih je sedaj čil-
tati vsakovrstna uvaževanja, ka-
ko se uredi razmerje med Avstrijo
in Nemčijo, kadar bo vojna kon-
čana. Seveda so to računi na
medvedovo kožo, ko je medved še
v gozdu; kajti na Dunaju in v
Berlinu vedo prav toliko, kdo bo
naposled zmagal in kakršna bo
zmaga, kolikor v Londonu ali
Petrogradu. Ko so Rusi udrihali
po Avstriji in v Karpatih, ni bila
tem odločena ruska zmaga; zdaj
ko pritiskajo Avstro-Nemci Ruse
proti Varšavi, ni to nikakršna
garancija za nemško zmago. Prav
tako je na zapadu in na jugu vse
neodločeno in vse negotovo.

Zanimivo je pisanje avstrijs-
kega časopisja zaradi tega, ker
se po njem spoznava, kakšne so
tam sanje o bodočnosti Avstrije
in Nemčije. Eden izmed mnogih
članov, ki označujejo te slutnje,
je sledeči:

V podjetniških organizacijah in
trgovskih in obrtniških zborni-
kah razpravljajo že nekaj tednov
o bodočem gospodarskem razmer-
ju med Avstro-Ogrsko in Nemči-
jo. Značilni sta pri teh razpravah
zlasti dve smeri. Ena zahteva, da
naj se napravi med obema drža-
vama po vojni ožja gospodarska
zveza, s katero naj se odpravijo
vse carinske meje ter ustanovi
carinska unija. Pristaši carinske

unije menijo, da ni mogoče, da
bi se politična in vojaška skup-
nost z nemško državo opustila,
marveč da ostanejo trajni in iz-
raziti sledovi te zveze v gospo-
darstvu obeh držav tudi še po-
tem. To ni negotova politika so-
čujstvanja, marveč prepriča-
nje, ki ga vsiljujejo popolnoma
stvarni razlogi, zlasti v tem po-
gledu, da bo upravni duh indu-
strije, ki se s tem prenese iz Nem-
čije tudi v Avstrijo prav bledo-
dejno pospeševal avstrijsko in-
dustrijo. V varstvo slabše
avstrijske industrije, ki bi jo
utegnila izpodrivati krepkeje
razvita nemška industrija, pa bi
bilo treba uvesti prehodno cari-
no na meji.

Druga smer je sicer tudi za go-
spodarsko zblizanje z Nemčijo,
zahteva pa popolno “ohranitev
samostojnosti in enotnosti avstro-
ogrškega gospodarskega ozemlja
kot neizogiben predpogoj za po-
litično samostojnost države.”
Zagovorniki te smeri opozarjajo
na velike težkoče, ki bi se ustav-
ljale carinski uniji. Zlasti pri-
haja v poštev neenakost produk-
cijskih in prodajalnih pogojev,
razmere glede surovin, prometna
pota, prevozniki stroški, direktno
in indirektno obdavčenje in sled-
nji socialno-politična zakonoda-

ja. Tega nazora je zlasti zveza
industrijcev.

Imamo pa tudi industrijce, ki
uvidevajo potrebo tesnejše gos-
podarske združitve srednjeevro-
pskih držav in Orienta (vzhodnih
držav), in sicer zaraditega, ker
je pričakovati, da se bo po vojni
Anglija spoznamela s svojimi
kolonijami tako, da bo izključila
popolnoma konkurenco Nemčije.
Enako se bodo najbrže zavarovale
tudi Amerika na eni strani in
vzhodna Azija na drugi strani z
visokimi carinami pred srednjo
Evropo. Iz tega vzroka morata
centralni državi obenem v Orien-
tom ustvariti enotno gospodarsko
ozemlje. Neki industrijec je me-
nil, da se bo avstrijska industri-
ja, če se zbliža z nemško, morala
precej “preučiti” ter pričeti
drugačno obratovanje, toda na
drugi strani bi povečanje kon-
sumnega ozemlja ta nedostatek
nekoliko popravilo in zlasti do-
vedlo do nekakega specializira-
nja, do katerega se doslej avstrijs-
ka industrija zaradi notranjih
prodajnih razmer ni mogla po-
peti.

Vobče smemo trditi, da če prav
obstojajo najrazličnejša mnenja
glede bodočega gospodarskega
razmerja med Avstro-Ogrsko in
Nemčijo, ni nobenega dvoma, da
tako razmerje, kakršno je bilo

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6103 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAPUŠTNI:

ANDREJ VIDEH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVSE, 3. nadz., 1. Crab St., Nunnery Hill N. S. Pittsburgh, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR:

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Suhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa.
Zoler Alojz, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŽEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavertnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Hrast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Stefanič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Članjena društva, oziroma njih uradniki, se uljudno prošeni, pošiljati vse zapise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bančnih denarnih sakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Seja pripravljalnega odbora.

Dne 16. in 17. julija v Chicagu, Ill.

Br. predsednik odpre sejo in sprejme se sledeči dnevni red:
Poročilo predsednika in drugih zastopnikov.

Predlogi in resolucije.
Zapisnikarjem je izvoljen br. J. Zavertnik.

Br. Tone Mladič poroča, da se br. Konda, zastopnik S.N.P.Z., ne more udeležiti seje, ker izide njegov list, in da ga on zastopa. Poročilo se yzame na znanje in sprejme br. Tone Mladič kot zastopnik, da nadomešča br. Kondo.

Br. predsednik prečita pismo br. J. Goršeka, zastopnika A. B. P. D. v Kansasu, v katerem br. Goršek izjavlja, da se ne more udeležiti seje; njegova organizacija se strinja s predlogi, ki jih osvoji pripravljalni odbor za združenje. Poroča tudi, da je obvestil br. Peternela, zastopnika društva sv. Barbare, a ni dobil odgovora.

Br. predsednik poroča, da je sklical sejo, da se napravi definitiven zaključek glede združitve. O izidu glasovanja naj poroča vsak odbornik zase.

Br. Mladič meni, da bi se bil moral pripravljalni odbor zediniti le na en predlog, ako je bilo le mogoče. Če odbor uvidi, da je kaj takega nemogoče, je bolje, da odstoji.

Brat Hrast povdarja, da je pripravljalni odbor sprejel oba predloga soglasno, torej ne more biti govora o predlogih organizacij.

Br. Zavertnik pravi, da je bil pripravljalni odbor edin za oba predloga, zato ne razume, zakaj predlogi pri S. S. P. Z. niso šli tako na glasovanje, kot jih je sprejel pripravljalni odbor.

Br. Sitter pojasni iz korespondence, ki jo je imel z br. Kondo, da je predlog popravil gl. odbor omenjene zveze. V vprašanje brata Tone Mladiča, zakaj se ni izid o splošnem glasovanju priobčil naenkrat v vseh listih, pojasni, da je pisal vsem organizacijam, da se priobči izid glasovanja hkratu, a bilo je prepozno. Po njegovem mnenju ni igralo nehrkatno priobčenje o izidu glasovanja nobene vloge pri glasovanju, ker je bilo glasovanje že v tiru, ko se je priobčil izid glasovanja S. N. P. J.

Br. Zavertnik meni, če se je splošno glasovanje vršilo lahko ob pravem času pri tako veliki organizaciji kot je S. N. P. J., bi se še lažje izvršilo pri manjših organizacijah. Gl. odbor S. S. P. Z. ni imel pravice popravljati predlogov, ki jih je sprejel pripravljalni odbor. Če bi gl. odbor vsake organizacije popravljati predloge po svoji volji, dobimo zmes in nikdar se ne združimo.

Br. Aleš poroča, da sta bila z br. Zavertnikom pri br. Kondi in da je br. Konda pritrdil, da glasovanje prične 15. marca. Kritizira, da je gl. odbor S. S. P. Z. predloge popravil, in da so bili popravljeni tudi pri njegovi organizaciji brez njegove vednosti. Z br. Zavertnikom je takoj vložil protest proti popravku pri br. predsedniku, kar pa ni nič izdalo.

S tem so poročila in priitožbe končane in se prične splošna debata o predlogih za združenje, katere se poleg vseh zastopnikov v pripravljalnem odboru udeležijo tudi br. Vederbar, gl. tajnik S. N. P. J. Razprava traja do popoldne.

Na popoldanski seji poroča br. Konda, da so bili zadržani, kot n. pr. splošno glasovanje o predlogu, št. 6. nanašajoče se na razrede, ki so povzročali, da se splošno glasovanje pri njegovi organizaciji ni vršilo ob istem času kot pri S. N. P. J. Na to se pride v splošno razpravo o predlogih za združenje, ki traja do tri četrt na pet in se naroči zapisnikarju, da jedro razprave izdela v predloge, ki naj jih predloži seji prihodnjega dne, da se razpravlja o njih, popravi in sprejme.

Seja nato osvoji sledeče predloge:

Društvo sv. Barbare se naj ponovno tirja, da plača svoj delež stroškov pripravljalnega odbora za združenje. Dosedaj še ni organizacija izjavila, da ne sodeluje pri združenju.

Izplača se advokatu K. Stroverju \$20 za njegovo delo.

Odobri se račun o skupnih troških br. predsednika do sedanje seje za korespondenco, poštino, vozno, zamudo časa itd. \$34.57.

Na popoldanski seji dne 17. t. m. se sprejmejo po daljši debati, katere se udeležijo vsi zastopniki v pripravljalnem odboru, sledeči predlogi:

Prilavljalni odbor priporoča, ne diktira, sledeče, da se združenje izvrši:

Vse organizacije, ki so se izrek-le za združenje potom splošne ali redne konvencije in še niso letos dale preračunati svojega premoženja po zapriseženem aktuarju, naj to takoj store. Če premože-

nje ne zadostuje po posmrtniški lestvici National Fraternal Congress, naj se takoj za članstvo take organizacije razpiše izreden assesment in pobere do izredne ali splošne konvencije.

Organizacije, ki so odglasovale, da se v svrhu združitve skliče izredna konvencija in se združenje izvrši na splošni konvenciji, naj skličejo svoje izredne konvencije na dne 21. septembra 1915 v Pittsburgh, Pa.

Zastopnika S. N. P. J. v pripravljalnem odboru naj na redni konvenciji S. N. P. J. priporočita, da konvencija osvoji sklepe, da se združenje izvrši na splošni konvenciji, ki se prične okrog 25. septembra 1915 v Pittsburghu, Pa.

Vsem organizacijam priporočamo, da do 25. septembra 1915 izvrše vse svoje notranje delo na redni konvenciji S. N. P. J. in izrednih konvencijah zvez in društev, da se prične splošna združitvena konvencija omenjenega dne.

Če se iz kateregakoli sedaj pripravljalnemu odboru za združenje neznanega vzroka združenje ne more izvršiti, naj se vrši splošna konvencija v času, kot ga določijo konvencije teh organizacij, na kateri naj se izvrši združenje. Za to konvencijo voli vsaka organizacija po številu svojega članstva število delegatov, kot jih sporazumno določijo te organizacije.

Poleg delegatov naj bodo na konvenciji navzoči vsi glavni odbori vseh prizadetih organizacij in pripravljalni odbor za združenje.

Prilavljalni odbor priporoča, da se vsem članom, ki so stari nad 60 let, izplača posmrtnina, če pa počejo sprejeti posmrtnine, da se zanje denar naloži na banki, ako se združenje izvrši na splošni konvenciji v septembru t. l.

Prilavljalni odbor priporoča, da se združenje izvrši na splošni konvenciji v septembru t. l., ker je to najkrajša pot za združenje. Le v skrajnem slučaju, če bi nastali sedaj neznanji zadržki, priporoča, kot zadnje sredstvo, da organizacije na tej splošni konvenciji določijo čas za izredno konvencijo, na kateri naj bodo poleg gl. odborov in pripravljalnega odbora percentualno zastopane organizacije tudi po svojih delegatih, kot sklenejo organizacije na splošni konvenciji.

Če se združenje ne izvrši po zadnjem predlogu, priporoča pripravljalni odbor, da gl. tajniki po končani konvenciji pišejo takoj državnim tajnikom držav, v katerih sta uveljavljeni posmrtniški lestvici National Fraternal Congress in Mobile Bill in jim stavijo sledeča vprašanja:

Ali se organizacija lahko združi z drugo organizacijo?

Ali se smejo sprejeti pri združenju člani v organizaciji, ki so stari nad 60 let?

Ali se lahko takim članom izplača posmrtnina, da se lahko združenje nemoteno izvrši?

Priporoča se jim, da to izvrše kot privatne osebe in ne kot uradne.

Prilavljalni odbor jim svetuje to, da se organizacije, njih gl. uradniki in članstvo prepričajo, kakšne težkoče so pri združenju vsled zakonov in odločb višjih sodišč, sprejetih in izrečenih v zadnjem času.

Če organizacije ne morejo sklicati izrednih konvencij do 21. septembra t. l., ki naj bi se vršile obenem z redno konvencijo S. N. P. J., ki se prične že dne 20. septembra t. l. v Pittsburghu, Pa., tedaj priporoča pripravljalni odbor sledeče:

Konvencija S. N. P. J. ima pravico poklicati pripravljalni odbor brezovnim potom na redno konvencijo, ko se prične, ali pa ko se prične razprava o pravih za združenje. To pravico imajo tudi vse konvencije prizadetih organizacij v času, ko se vrši združenje.

Ako je mogoče, naj se skliče seja pripravljalnega odbora v teku tridesetih dni po končani redni konvenciji S. N. P. J., da pripravljalni odbor izdela pravila za združenje, ki se predlože članstvu vseh prizadetih organizacij na splošno glasovanje.

Ta pravila naj vsebujejo jasno in določno pogodbo, na podlagi katere se izvrši združenje, zajamčeni naj bodo v njej interesi vsakega posameznega člana vseh prizadetih organizacij, vsebuje naj določbo, kdaj se vrši izredna združitvena konvencija, na kateri naj bodo zastopani pripravljalni

odbor za združenje, vsi glavni odbori in delegati prizadetih organizacij, izvoljeni percentualno po številu članstva.

Prilavljalni odbor soglasno osvoji vse te predloge.

Br. predsednik poroča, da se češke organizacije združujejo že trinajst let, vendar so mnogo bolj oddaljene od združenja kot slovenske. To dokazuje, da je pripravljalni odbor v dobi dveh let izvršil resno delo, ki jamči, da je združenje slovenskih podpornih organizacij le še vprašanje časa.

Predsednik zaključuje sejo s klicem, da bodo danes leto dni vsi člani prizadetih organizacij združeni v močni, skupni organizaciji, ki bo tvorila trdnjavo napredka ameriških Slovencev, če se bodo vpoštevali predlogi in nasveti pripravljalnega odbora.

J. Zavertnik, zapisnikar,

Mm. Sitter, predsednik.

Načrti angleških socialistov.

Priznati se mora angleškim socialistom ne le, da niso zaspali, odkar je izbruhnila vojna, ampak da imajo neprenehoma odprte oči — za mednarodno situacijo prav tako, kakor za položaj v deželi.

Angleška Independent Labour Party se ni dala nikdar zavesti, kar se tiče presojanja vojne. Za vse lepe fraze o "nacionalni" vojni o vojni za pravičnost in svobodo je imela gluha ušesa in z vsemi argumenti je dokazovala, da gre za kapitalistično gospodarsko vojno, ki ne more zahtevati nobenih simpatij od delavstva.

Stranka pa se je tudi bavila s problemi, ki jih je ta vojna sprožila za socializem na Angleškem — kakor seveda tudi po drugih deželah. Medtem ko slepe oficielni in neoficielni diplomatje mase z vsakovrstnimi bajkami o novi Evropi, preiskuje socialistična stranka, kako vpliva in kako bo še vplivala vojna na pogoje delavstva, pa išče pota in sredstva, kako naj se odvrnejo največje nesreče od delavskega razreda.

Izdala je manifest, ki je v vsakem oziru poučen. Dasi je namenjen delavstvu Anglije, lahko za njima tudi delavstvo v Ameriki. Povzročila ga je vojna; ali marsikaj, kar je v njem obseženo, ima za čase miru enak pomen. Posebno pa velja to za Ameriko, v kateri je na milijone delavcev preživel enak krizo, kakor da smo imeli vojno.

Tudi ameriški vladi bi bilo priporočiti, da prečita ta manifest. Kapitalistična podjetja na Angleškem niso v času vojne izpolnila pričakovanj; ameriška podjetja — železnice, mornariške družbe, bi jih še manj izpolnila in jih tudi v času miru ne izpolnjujejo. Vlada bi se lahko učila . . .

Angleški manifest.
Odkar traja vojna, so izginili socialni programi, tovarniške pogodbe so postale krpe papirja, pogodbe s strokovnimi organizacijami se prezirajo. Vojna uničuje dobiček mnogih generacij miru.

Cena kruha se je podvojila, potrojila, početrila; za siromake je tona premoaga v nekaterih krajih podražena do osem dolarjev. Dobitek mlinarske trdnje v Cardiffu raste v vojnem letu od 89.000 na 340.000 funtov sterlingov; oboroževanje, ladjarstvo, koža, čevlji, kadi, predilne, vse dela velikanske dobičke, medtem ko je dežela pod strašnim pritiskom. O škandalu plavžarskih pogodb bo treba še posebej govoriti. Tako gre pšenica profitarjev med vojno v kiasje.

Kaj je storiti delavcem, zlasti strokovnim organizacijam, kadar pride mir? Cene bodo visoke, način življenja pa nizek; plače bodo padale; poplava neučuzenih, slabo plačanih delavcev, ki so preplavili tovarne in delavnice vsled potrebe, ki jo je povzročila vojna, bodo še tukaj, vojske se bodo z bojišča vračale v tovarne, in v množicah se bodo odpuščali delavci. Oškodovan na vse načine se bo moral mezdni delavec neprenehoma bojevati, da si zopet pridobi izgubljena tla.

Vsak dan se mora pripravljati za ta boj, zakaj tisti hip, ko se odbor za združenje, vsi glavni odbori in delegati prizadetih organizacij, izvoljeni percentualno po številu članstva.

Prilavljalni odbor soglasno osvoji vse te predloge.

Br. predsednik poroča, da se češke organizacije združujejo že trinajst let, vendar so mnogo bolj oddaljene od združenja kot slovenske. To dokazuje, da je pripravljalni odbor v dobi dveh let izvršil resno delo, ki jamči, da je združenje slovenskih podpornih organizacij le še vprašanje časa.

Predsednik zaključuje sejo s klicem, da bodo danes leto dni vsi člani prizadetih organizacij združeni v močni, skupni organizaciji, ki bo tvorila trdnjavo napredka ameriških Slovencev, če se bodo vpoštevali predlogi in nasveti pripravljalnega odbora.

J. Zavertnik, zapisnikar,

Mm. Sitter, predsednik.

Priznati se mora angleškim socialistom ne le, da niso zaspali, odkar je izbruhnila vojna, ampak da imajo neprenehoma odprte oči — za mednarodno situacijo prav tako, kakor za položaj v deželi.

Za sabo mora imeti parlament. Niti sedaj ne misli parlament, kakor kaže njegova brezbržnost z ozirom na cene živil, na to, da bi ščitil mezdno delo. Delavski parlament prosi delavce, naj doprinašajo žrtve; le od delavskega parlamenta se more pričakovati, da bo poplačal žrtve, kadar se vrne mir.

Odbori za industrijsko obnovo.
Delavci morajo zahtevati, da se ustanovi za vsako stroko vsaj na pol iz delavskih zastopnikov ostoječa komisija za industrijsko obnovo, ki naj spravi delovne pogoje in delovno vodstvo zopet na stopnjo izpred vojne. Prevzeti se mora zopet delo, ki se je oddalo v zastopstvo, odpravljena pravila se morajo zopet uvesti; z ozirom na draginjo živil se morajo plačam dodatni vojne premije, izgubljena šolska doba, se mora nameščenim otrokom (n. pr. poljedelstvu) nadomestiti.

Vsi odloki plačilnega urada se morajo revidirati v svrhu zvišanja plače, tako da ne pridejo ne organizirane delavke zaradi podražanja živil na nižjo stopinjo.

Visoke kazni naj se zakonito določijo za vse delodajalce, ki bi še po odlokih teh komisij v svojih podjetjih izrabljali vojni položaj.

Podržavljenje in kontrola strokovnih organizacij.
Organizacija industrije na naradni podlagi, ki je bila med vojno potrebna, se mora nadaljevati v miru. Vodstvo železnice od strani raznih neodvisnih družb je bilo v vojni neuspešno, toda vladajočim razredom ni bilo na tem, da bi bili to priznali. Zdaj je treba to povedati.

Ko so se tovarnam oddala naročila za bombe in drugo municijo, se je bilo treba o izdelovanju posvetovati z delavstvom, da se je doseglo njegovo zaupanje. Pomanjkanje zaupanja je vir mnogih sitnosti in mnoge nezadovoljnosti v mirnih časih. Strokovne organizacije naj gledajo na to, da se raztegne kontrola, ki jo imajo v munijski produkciji, na mirno produkcijo. Podjetna vodstva naj se prisilijo, da priznajo delavska zastopstva, in kolektivni dobiček naj postane pravilo v industrijskem življenju.

Vojna nam ni prinesla nobene izkušnje, katere ne bi bili imeli že v miru. Edino, kar se je zgodilo, je to, da je vojna vsakega prisilila, da mora spoznati to, kar govorijo socialisti že leta in leta. Boj zoper brezposelnost, nizke plače, čezurno delo, izkoriščanje, izpolnjuje delavčovo življenje. On je vedno v vojni. Da ima streho nad glavo in kaj živil v omari, potrebuje isto organizacijo industrije, produkcije, transporta, trgov, ki jo je država potrebovala za svojo varnost, ko je izbruhnila evropska vojna. To je največji vseh industrijskih naukov vojne.

Vojni polomi.
Kadar se vrne mir, se bomo morali baviti s človeškimi polomi, ki jih je povzročila vojna. Četudi so se penzije zvišale, vendar nikakor ne zadostujejo. Država je vzela moža, ona mora biti tudi varuhinja vdove in sirot, in sicer ne na skopuški način.

Tudi z invalidi se moramo baviti. Invalidni penzionist se ne sme od kapitalizma izrabljati v ta namen, da bi nadomeščal normalne delavce in na ta način potlačil njih splošno višino življenja. Ako se kapitalizmu dovoli, napravi iz polomov vojne priliko, da napolni delovni trg s cenenim penzioniranim delavstvom. Invalidni vojak mora biti na tak način preskrbljen, da ne pride regularna industrija zanj v poštev.

Kdo plača račune?
Računi bodo ogromni. Vojna je drago opravilo. Kdo mora plačati? Veljava je različna.

Delavstvo mora plačevati z boleznijo, s predčasnim propadom vsled telesnega vojnega napora, z visokimi cenami, nizkimi plačami, z nepravilnim delom. To bo dolgo po vojni znašalo na milijone funtov.

Drugi morajo plačevati s svo-

jim življenjem, njih vdove zami in revščino, drugi z uni in bolečinami in polabljudi. Nobena penzija jim ne re nadomestiti tega.

Drugi morajo plačevati liki davkov. Parlament, ki zna svojo dolžnost, ne bo lil nobenega vinarja več za čenje plač. Vojna zapusti lo siromašnejšo, nego je bila jo je obiskala; ali bogatajša možen bogat in nepridelna moženja bodo še vedno velika vedno bo obstojal gospodarsesavalni aparat: Veleposesamonomoli i. t. d. Tukaj naj bira poseben davek. Najvekejšje doline naj se izpolnijo kopanimi najvišjimi vrhovi vrhovi, ki so tako visoki, ki držujejo sonce od doline. Da na politika mora biti taka, prisvoji kontrolo velikih, delanih premoženj ter in in monopolov, ki jih ustvari in da naloži bogastvu odločbreme, ki se vjema z nacionaldolžnostmi.

Delavstvo se ne sme dati slepiti v tem. Če vidimo, da pripravljajo industrijski imiki so smatrali, da je, egofond za propagando tarifne forme opravičen, kako bodabili vojno. Varstvena carinat našim sovražnikom se slari patriotična. Ampak delavce na imeti pred očmi, da je triotična tarifna reforma sifina reforma, ki pomnožajite kapitala, ki pospešujeslabi strokovne organizacijajča militarizem. Obdarježivila ljudstva ni pravi naiplačevanje vojne.

Danes je tako resniško kpred vojno: Tarifna reforma v zvezi z monopolisti in priji, socializem je v zvezi z daldolgo časa bodo dohodilavskih razredov povzročalstopnjo življenja. To nas ne le da ne damo te stopnjenjena se bolj potlačiti, amnas tudi sili, da zahtevamdržave več prispevkov za sene namene.

Delo države.
Ko je izbruhnila vojna, bil na tem, da bi bili dosega je državne prispevke za njna za vprašanja zdravstvanovanj, vzgoje in splošnihveških potrebščin.

Naj se li vse to zapostavi di vojnih izdatkov in zaradi njih stroškov, ki jih povzročakakor ne! Po vojni bo večščne med delavci kakor prednaše prebivalstvo se bo boljčilo, zato mora tudi država ko več storiti, da zboljša žrsko pogoje. Naši otroci nas z grenkobo v sreč prekinjajbo edini gotovi uspeh vojne da se bo stopnja življenja zžala in eksistenčni boj postatrži in okrutnejši.

Več moramo izdati za stvo mater, več za nego dokov, več za stanovanja, vjavno zdravstvo. Kot narodamo nositi stroške strašne poselnosti, ki se pojavi kmalu bo sklenjen mir. In to se le zgodi, če ima InternacLabour Party pravico do danih predlogov. Vojni izdatkimejo prihajati pred izdatkisocialne reforme.

Stari, stari boj za svobodo.
Če zastopa ta program interdelavstva te dežele, se je tbojevati zanj. Organizacijemorajo tesno strniti. Organizti se morajo stroke po tovarogostiti se morajo v državi, dustrija in politika morata tiko v roko, da pribavita predelavcem zaslužke, ki so jih lli pred vojno in da se golk novim pridobitvam.

KROJAŠKA STAVKA V NEW YORKU.
Dne 12. t. m. je v New York 10.000 krojačev, ki pripadajomalgamated Clothing WorkersAmerica, ustavilo delo. Prednik organizacije Sidney Hillpravi, da so tovarniki znižali 35, v nekaterih slučajih lo za 45 do 50 odstotkov, das se s pogodbo iz leta 1913. zavoli, da ne bodo znižali plač, kibile ustanovljene v protokmedtem ko so delavci obljubili da ne bodo zahtevali zvišanja

svetujeje se premogaPodje zahtevvse pomočje, da se pvojnih pomestavka, 15. t. oštevši dvekomaj delo. Proti stavkagotov, ki se stavkizanimih delavcevseže sporazvrednja je przastopniRancimamirgorske bozanje, da boKljub temzelo zana je. Armamunicije. o orožje inemoga. materijal, poVojna monrovo operacv na vna družja pga se vojnaakor buri brez denaploje delavsiier ne ruderari v jali, kako prilom Atkinsa

se bo mozarjejo, kmalu na ne velja. Če se kaže, delavcev in lomsno od njegm priznati, dmpen položajv pravice, kaltem pa bi seamilo, kakšna novan, vzgoje in splošnihvseh potrebščin. Naj se li vse to zapostavi di vojnih izdatkov in zaradi njih stroškov, ki jih povzročakakor ne! Po vojni bo večščne med delavci kakor prednaše prebivalstvo se bo boljčilo, zato mora tudi država ko več storiti, da zboljša žrsko pogoje. Naši otroci nas z grenkobo v sreč prekinjajbo edini gotovi uspeh vojne da se bo stopnja življenja zžala in eksistenčni boj postatrži in okrutnejši. Več moramo izdati za stvo mater, več za nego dokov, več za stanovanja, vjavno zdravstvo. Kot narodamo nositi stroške strašne poselnosti, ki se pojavi kmalu bo sklenjen mir. In to se le zgodi, če ima InternacLabour Party pravico do danih predlogov. Vojni izdatkimejo prihajati pred izdatkisocialne reforme.

Če zastopa ta program interdelavstva te dežele, se je tbojevati zanj. Organizacijemorajo tesno strniti. Organizti se morajo stroke po tovarogostiti se morajo v državi, dustrija in politika morata tiko v roko, da pribavita predelavcem zaslužke, ki so jih lli pred vojno in da se golk novim pridobitvam.

Dne 12. t. m. je v New York 10.000 krojačev, ki pripadajomalgamated Clothing WorkersAmerica, ustavilo delo. Prednik organizacije Sidney Hillpravi, da so tovarniki znižali 35, v nekaterih slučajih lo za 45 do 50 odstotkov, das se s pogodbo iz leta 1913. zavoli, da ne bodo znižali plač, kibile ustanovljene v protokmedtem ko so delavci obljubili da ne bodo zahtevali zvišanja

ANGLEŠKI RUDARJI.

južnem Walesu na Angle-
m so premogariji zahtevali
plače. Podjetniki niso ho-
godičiti zahtevam, vlada je
poročala mirno poravnava e-
nalno s pomočjo razsodišča.
gala je, da se posluži novega
o vojnih potrebščinah, a-
zbruhne stavka.

četrtke, 15. t. m. so premo-
ji, odštevši dve jami, v ka-
h dela komaj osemsto delav-
ustavili delo. To je bil od-
or. Proti stavki je glasovalo
delegatov, ki zastopajo 11.
članov; 180 delegatov, ki so
ovali za stavko, zastopa 88.
organiziranih rudarjev. Tudi
telji delavcev so priporočali,
se nadaljuje z delom, dokler
se doseže sporazumi; kljub te-
se je večina izrekla za štrajk.
iferenca je pač sklenila, da
sudejgo zastopniki delavcev z
terjem Runcimanom, predsed-
om trgovske borze, in izreklo
upanje, da bo stavka kmalu
kana. Kljub temu je dogodek
Walesu zelo značilen.

ojna je. Armada potrebuje o-
a in municije. Ali tovarne, ki
dujejo orožje in municije, po-
rjujejo premoga. Železnice in
niki, ki prevažajo vojaštvo in
ni material, potrebujejo pre-
ga. Vojna monarhija potrebu-
a svoje operacije premoga.
miru in na vojni potrebuje
nja družica premoga. Brez
moga se vojna prav tako lah-
izgubi kakor brez hrane, brez
ov in brez denarja. In pre-
vne organizacije.
kopljejo delavci.

Odor sicer ne misli na to, nje-
so rudarji v južnem Walesu
mili, kako prihaja premog iz
tako razmišlja o tem. In kdor ni ve-
tega, mu je ta stavka poka-
opolisti, da so za vojno in za domo-
rudarji prav tako važni ka-
Tom Atkins ali pa lord Kit-

rov potrošnik.
enja. Ta stavka se bo morda res, kakor
dajajo, kmalu končala. Njen
ak pa ne velja le za današnji
Če se kaže, kako važno je
delavcev in kaj je vse lah-
odvisno od njega, tedaj je tre-
tudi priznati, da gre delavstvu
gačen položaj v družbi in dru-
ne pravice, kakor jih uživajo
bi bili delci.

Potem pa bi se tudi še lahko
zadumilo, kakšna moč bi bila to,
je in sploh bi z rudarji v Walesu obenem
ščin.
e to zapravili delo... Mnogo bi se lah-
razmišljalo o tem.

NEKOLIKO PUNTA PRI KRUPPU?

Essen je Kruppovo kraljestvo.
sedanji dobi je za Nemčijo važ-
je kakor marsikatera nemška
čava. Bavarsko n. pr. daje vo-
ke; ali Krupp daje možnarje,
anone in bombe. Kajzer Viljem
dober prijatelj v Essenu, če-
di navadno ne razmetava svoje-
mu prijateljstva ljudem, ki niso
polnokrvni. Pravi, da je
iljem delničar Kruppovega pod-
tja; ker ne sovraži denarja, je
že mogoe. Ali kar se tam iz-
eluje, mu je gotovo tudi toliko
pri sreč kakor marke in dolarji.
Kaj bi bilo z Nemčijo, ako bi
adela Essen kakšna katastrofa,
da se ne bi mogli več pošiljati
opovi in strojne puške in šrap-
neli od tod na obe fronti? Lahko
se zgodilo Hindenburgovi in
ackenseni armadi to, kar se
zgodilo ruski v Karpatih.

Ali — Gott sei Dank — v Nem-
iji je vse patriotično, in vsaj od-
od ne žuga nobena nevarnost.
Toda — kaj je to? V Bazel je
prišla vest, da grozi pri Kruppu
melikanska stavka. Delavci za-
tejavajo zvišanje plače, ker se je
vse podražilo. Kruppova Berta,
ki je kraljica v tej kanonski drža-
vi, hoče sicer še sama porabiti
svoj vpliv pri delavcih, to se pra-
vi najbrže apelirati na njih pa-
triotizem. "Frankfurter Nach-
richten" svetujejo, naj se ugodni
delavskim zahtevam; menda mi-
slijo, da je to uspešnejše, kakor
apel na patriotizem, in skoraj bi
rekli, da se ne motijo v tem.

Prepričani smo, da bo nemška
vlada vse mogoe storila, da se
prepreči štrajk. Če bo pritisnila
na vodstvo podjetja, da ugodni de-
lavcem, če bo izkušala posredova-
ti, ali če misli postaviti tovarne
popolnoma pod vojaško povelj-
stvo, tega seveda ne moremo ve-
deto. Ali če se pomisli, da bi je
v Essenu sedaj "srce Nemčije", ni
težko ugeniti, da se bo mati Ger-

manija zanj potrudila na vse na-
čine.

Kljub temu: V nemškem Esse-
nu žugajo nemški delavci s štraj-
kom. Realni razredni interesi so
močnejši od patriotične psiholo-
gije. Kako so vsi prisegali, da je
v Nemčiji vojna nadvse popular-
na! Pa vendar ni tako popular-
na, da bi mogla preprečiti zahte-
vo po boljši plači. Ni tako popu-
larna, da ne bi delavci zažugali s
štrajkom, dasi je en dan štrajka
v Essenu lahko nevarnejši kakor
izgubljena bitka.

MULIER TACEAT IN ECCLESIA!

Kardinal Gibbons se je v ne-
kem pismu, poslanem nekemu de-
mokratičnemu političarju v New
Jersey izrekel proti ženski vo-
lilni pravici.

To je popolnoma logično. Kato-
liška cerkev je vedno smatrala
ženo za nekakšno slabše bitje. O-
na mora biti možu pokorna. V
cerkvi mora ona molčati. Ker pa
si prisvaja cerkev pravico prve
besede in vladanje povsod, mora
zahtevati, da naj veljajo njena
načela v vsem življenju, v hiši,
v kuhinji, v politiki, v šoli. Če mo-
ra žena molčati v cerkvi, je po-
polnoma dosledno, da mora mol-
čati tudi pri volitvah. In če ni
sposobna za duhovniško službo,
je tudi nesposobna za zakonodaj-
no zbornico.

V tem oziru ima cerkev s svo-
jega stališča popolnoma prav.
Žalostno je le, da večina žen ne
spozna tega, pa tišče v cerkve,
kakor da bi šel od tam lift narav-
nost v nebesa.

OKTOBRA BO KONEC VOJNE.

Gospod kajzer je šel med pre-
roke.

Če je poročilo londonskega li-
sta "Times" resnično, so bili pri-
njem nemški bankirji, ki so mu
baje povedali nekaj neprijetne-
ga, namreč da bi bilo finančno
nevarno voditi vojno še eno zi-
mo. Toda kajzer jih je potola-
žil; naznanil jim je, da bo vojna
meseca oktobra končana. Ban-
kirji so dejali, da bi bile tudi te-
daj finančne težave, če bi se vo-
jna že sedaj končala. Če pa bi se
podaljšala čez zimo, bi bil bank-
rot v Nemčiji neizogiben.

Odkod ima kajzer svojo zna-
nost, ne vemo. Če bi bilo soditi
po militarističnem položaju, bi
moral precej dvomiti o zanesljivi-
osti njegovega proročanstva.
Lani, ko je vojna izbruhnila, so
trdili, da mora biti najkasneje v
treh mesecih končana; še par dni,
pa bomo praznovali obletnico. In
če si naslikamo položaj v glavnih
potezah, vidimo, da je približno
tak, kakršen je bil v začetku.

Tudi danes se noče vdati nobe-
na stranka; nobena država noče
obupati, nobena ne izgubi nade,
da naposled le zmaga.

Sicer pa nasprotuje londonske-
mu poročilu zopet berlinsko, ki
pravi, da so imeli finančni mini-
stri vseh nemških zveznih držav
skupno konferenco, ter da so na-
slikali državnemu zakladnemu
tajniku drju. Helfferichu gospo-
darski položaj Nemčije v najlep-
ših barvah. To torej zopet ne iz-
gleda po bankrotu, in zakaj naj
bi se tedaj tako podvizali z vo-
no? Zadnjo zimo so se marsikaj
naučili, kar bi prihodnjo zimo
lahko praktično poizkusili. Tudi
razne nove iznajdbe za uspešen
umor so baje napravili, in bila
bi vendar škoda, če ne bi pogle-
dali, kako se obneso pri resnič-
nem ubijanju.

Oktober! Škodovalo sicer ne
bi, če bi bil še malo prej konec,
ali kakor doslej kaže, je za ok-
tobra malo nade — vsaj za le-
tošnji.

HUERTA.

Bivši mehiški diktator in ge-
neral Victoriano Huerta se bo
moral zagovarjati pred veliko po-
roto v San Antonio, ker je pre-
kršil postave ameriške nevtralnosti.
Sedaj so ga postavili pod
varščino \$15.000. Nekaj časa bo
še ostal v Fort Bliss v varstvu
zveznega maršala Rogersa.

ŠRAPNELI.

Iz Philadelphije poročajo, da
je dobila Baldwin Locomotive Co.
nalog za dobavo šrapnelov za o-
semdeset milijonov dolarjev. Za
izvedbo ustanovi J. P. Morgan
posebno novo družbo.

Koliko bo pri tej dobavi pro-
fita? In — koliko grobov in po-
habljencev?

DELATI SE ZAČNE.

Iz Johnstowna, Pa., javljajo:
Po neki objavi ravnateljstva se
bo pričelo po dveh letih brezposel-
nosti zopet delati v dveh skupi-
nah (šitah) v delavnicah za va-
gone Cambria Steel Co. Uradni-
ki družbe so izjavili, da je prišlo
pred par dnevi naročilo za 11.000
ton vagonov. Družba je iz-
javila, da se lahko od 15. do 20.
julija oglasi k delu 500 mož.

Ebensburg Coal Co., z glavnim
uradom v Philadelphiji in rovi v
Colver, Cambria County, je dobi-
la večeraj naročilo za dobavo 10
tisoč ton premoga za argentinsko
republiko.

KAKO RASTE NEW YORK.

Leta 1910., ko je bilo uradno
štetje, je imel Veliki New York
4.766.883 prebivalcev. Dne 15. ju-
nija letošnjega leta so jih vrhovni
števec našeli 5.245.812. Odpade
jih na Manhattan 2.331.757 (prej
2.331.542), na Bronx 590.055
(prej 430.980), na Brooklyn 1.
808.191 (prej 1.634.351), na
Queens 394.851 (prej 284.041), na
Richmond 100.058 (prej 85.969).

Procentualno je največji pri-
stek v okraju Queens, namreč 39-
50 odstotkov, absolutno pa v
Brooklynu, namreč 373.840 duš.
Znamenito je tudi naraščanje v
Bronx, ki je štel l. 1890 komaj 88-
908 duš, deset let pozneje 200-
507, zdaj pa 590.955.

Tako rastejo mesta v času ve-
leindustrije. Tako dobiva življe-
nje nove oblike in zahteva nove
pogoje, katerih individualistični
kapitalizem kmalu ne bo več mo-
gel ustvarjati.

Z zavezniki so nekatera podjet-
ja v New Yorku sklenila pogodbe
za vojne potrebščine, ki teko do
leta 1918.

Menijo li zavezniki, da bo voj-
na tako dolgo trajala?

Stranka

Jugosl. socialist. klubom v Ohio,
ki so bili prizadeti v štrajku,
na znanje!

Tajniki jugosl. socialističnih
klubov v Ohio, ki so bili prizadeti
v štrajku in so vsled tega prene-
hali z aktivnostjo, naj sedaj, ko
je štrajk končan, izjavijo, če po-
stanejo dotični klubi zopet aktiv-
ni. To je potrebno, da se ve taj-
ništvo zveze ravna z ozirom na
imenik klubov. Klubi, ki vzlie
končanemu štrajku ne morejo oži-
veti klubovega delovanja, ali pa
katerih tajniki ne bodo javili,
kdaj bi se to moglo zgoditi, se
bodo smatrali za mrtve.

Tozadevna poročila je poslati
tajništvu zveze vsaj do 15. avgu-
sta t. l.

Tajništvo J. S. Z.

NOTA.

Tem potom se obveščajo vsi ti-
sti, ki se zanimajo ali so se zani-
mali za Jugoslovansko zadržno
tiskarno (South Slavic Coopera-
tive Printery), da je sednja v
smislu zakonov države Illinois in
Cook County razpuščena. Razpu-
ščene tiskarne lastnik je sedaj
Jugoslov. socialistična zveza.

Tajništvo J. S. Z.

KONTESTANTOM.

Ker naši kontestantje večinoma
pošiljajo naročnine za polletne na-
ročnike, in ker se je eden konte-
stantov že pritožil, da ni pravilno,
ker se šteje za polletnega naročni-
ka en glas za celoletnega pa trije
glasovi, je direktorij J. D. T. D.
na svoji zadnji seji zaključil,
da se v prihodnje štejejo gla-
sovi enakomerno. Polletni novi
naročniki se šteje v bodoče za en
glas, celoletni pa za dva glasova.
Kontestantje so dobili zadnji
teden novega tovariša v osebi M.
V. Smolnsnika iz Mulberry, Kans.
Koliko ima kateri glasov, povemo
prihodnji teden.

Listnica.

John Bizjak, tajnik dr. št. 97.
S. D. P. Z. v Baner, Pa. Vašega
naznanila za društveno veselico
nisimo mogli priobčiti v zadnji iz-
daji. Poslali ste prepozno.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Lawrence, Pa.: Po končani
rusko-japonski vojni se je po vsej
Rusiji razvil revolucionarno gi-
banje. Revolucionarji so hoteli
porabiti vladno oslabeleost, da bi
zrušili absolutizem. V prvi vr-
sti se je pričelo po industrijskih
mestih s stavkami, ki so kmalu
dobile revolucionaren značaj.
Vlada je odgovorila z obsednim
stanjem in naglo sodbo. V mno-
gih mestih je prišlo do ostrih bo-
jev, do najhudejšega v Moskvu.
Vlada je sicer z vojaško silo za-
dušila revolucijo, vendar je pa
sama dobila toliko udarcev, da se
je bala novega upora, in posledič-
ca je bila znani oktoobrski mani-
fest, s katerim je car priznal u-
stavo in ukazal volitve za durno.
Tako je revolucija dosegla ven-
dar indirekten uspeh.

LISTU V PODPORO.

Veneel Branisel, Murray, Utah,
45c; Martin Mutičič 25c, John
Šibenik 25c, Val. Plešec 25c, Paul
Česnik 25c, Joe Kunčič 25c, Fr.
Šmida 25c, Andrej Ažman 25c, G.

Kabaj 25c, John Mikše 10c, Joe
Tekavčič 10c, Louis Bartl 10c, Fr.
Šibenik 25c. Vsi v Collinwood,
O.—Anton Baje, Chisholm, Minn.,
50c. — Jos. Pavšek, Forest City,
Pa., 50c. — Jugosl. soc. klub št.
32, West Newton, Pa., \$2.00. —
Jugosl. soc. klub št. 50 v Virden,
Ill., \$2.00. — Jugosl. soc. klub št.
64, Livingston, Ill., \$5.00 — Čep
pri Frišarju, Chicago, Ill., 20c —
Louis Gomizel 25c, Frank Čopi
25c, Louis Kranje 25c, Andr. Ko-
vačič 10c, Joe Zakrajšek 15c, J.
Hribar 25c, Anton Suša 25c, An-
ton Tavčar 25c, Gregor Naglič
10c, Anton Mrak 10c, Joe Bavdek
10c, Andrej Drobež 10c, Frank
Bavdek 25c, John Naglič 15c, Fr.
Naglič 10c, August Samec 10c,
Brive 10c, FrankKaučič 15c. Vsi v
Dunlo, Pa. — Jugosl. soc. klub št.
96, Bear Creek, Mont., \$4.30. —
Jugosl. soc. klub št. 4, LaSalle, Ill.,
\$5.00. — Dom. Golob in John Pu-
ček vsak po 25c; oba v La Salle,
Ill. — Frank Novak, Los Angeles,
Cal., 25c. Skupaj \$26.25. Zadnji
izkaz \$371.19. Vsega do danes
\$397.44.

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu juniju 1915.

Država	Mesto.	Znamke	Izjemne	Dualne	Doh.	Razdeljeno:	County & State	Zvezi
Ark.	Ft. Smith	27			5.40			2.70
	Hartford	10			2.00	1.85	1.85	1.00
Illinois	Sesser	14			4.35			2.95
	Staunton	11			2.55			1.45
	Chicago 6	100			20.00			10.00
	Springfield	61			12.20			6.10
	Chicago 20	25			5.00			2.50
	La Salle	22			4.40			2.20
	Virden	20			4.00			2.00
	Zeigler	25			5.00			2.50
	Livingston	61			12.20			6.10
	Panama	6			1.20			.60
	Witt	9			1.80			.90
	Chicago	25	20		5.00	18.95	18.95	2.50
Colo.	Pueblo	20			6.95	1.00	1.00	4.95
Indiana	Gary	30			6.00			3.00
	Clinton	15			3.00	2.25	2.25	1.50
Kans.	Gross	15			3.00			1.50
	Frontenac	7			1.40			.70
	Skidmore	15			3.00			1.50
	W. Mineral	6			1.20			.60
	Franklin	25			5.00			2.50
	Dunkirk	11			2.20			1.10
	Stone City	20			4.20	4.95	4.95	2.20
Mich.	Detroit 61	100			20.00	5.00	5.00	10.00
Mo.	St. Louis 14	50	20		10.00	2.50	2.50	5.00
Mont.	Bear Creek	21			4.20			2.10
	Red Lodge	20			4.00			2.00
	E. Helena	20			4.40			2.40
	Klein	24			4.94	4.25	4.25	2.54
Ohio	Akron	10			2.00			1.00
	Cleveland 71	60			14.00			8.00
	Youngstown 62	14			2.80			1.40
	Cleveland 27	40			8.00			4.00
	Youngstown 18	55		5	12.00			6.50
	Lorain	12			2.40	9.55	9.55	1.20
Pa.	N. S. Pittsburgh	150			30.00			15.00
	Woodlawn	30	10		6.25			3.25
	Dunlo	20			4.00			2.00
	Pittsburgh	20	5		4.00			2.00
	Sygan	20			4.00			2.00
	E. Pittsburgh	30			6.00			3.00
	McKeesport	20			4.00			2.00
	S. S. Pittsburgh	20			4.00			2.00
	Clairton	20			4.00			2.00
	W. Newton	8			1.64			.84
	Garrett	14			2.80			1.40
	Ellsworth	15			3.00			1.50
	Reading	20			4.00			2.00
	Lloydell	14			2.80			1.40
	Primrose	7			1.40			.70
	New Brighton	30	10		6.00			3.00
	Fitz Henry	20			4.00	22.90	22.90	2.00
Wis.	W. Allis	25			5.00			2.50
	Milwaukee	40			8.00			4.00
	Racine	20			4.00	4.25	4.25	2.00
Wyo.	Superior	18			3.60			1.80
	Cambria	18			3.60			1.80
	Rock Springs	21			4.20			2.10
	Cumberland	8			1.60	3.25	3.25	.80
	Frank Knafels, Okla.	6			4.00	.30		3.70
	B. R. Savich				4.00			4.00
	S. S. Coop. Printery				10.08			10.08
	Organ. No. 92 Ziegler				25.00			25.00
	Frank Podboj				1.00			1.00
	Helen Radovich				1.00			1.00
	Michigan State refd.				5.00			5.00
	Jul. Cristensen				.25			.25
Skupaj		1620	65	05	382.01	81.00	80.70	270.31

Znamk na roki dne 1. junija	864
Dobljenih v juniju	2000
	2864
Razpečanih v juniju	1620
Na roki dne 30. junija	1226
Izjemnih znamk na roki dne 1. junija	200
Dobljenih v juniju	200
	400
Dano klubom	65
Na roki dne 30. junija	335
Dualnih znamk na roki dne 1. junija	41
Dobljenih	40
	81
Dano klubom	5
Na roki dne 30. junija	76
Tajništvo J. S. Z.	

Ena najboljših socialističnih
revij v angleškem jeziku v Ameri-
ki je: "INTERNATIONAL SO-
CIALIST REVIEW." — Izhaja
mesečno in stane \$1.00 na leto. —
Naslov: Int. Soc. Review, 341 E
Ohio St., Chicago, Ill.

Moderno urejena gostil

21 MILJONOV UBIJALCEV.

To je rekord vseh rekordov! Cezar in Aleksander Veliki naj se gresta soliti, križarske vojne naj se skrijejo in Napoleon naj se obrne v svoji grobnici. Kakor poročajo iz Berlina, je Viljem Michaelis izračunal, da je 21.770.000 mož v sedanji vojni. "Mož" pravzaprav ni precizen izraz; kajti osemnajst in devetnajstletni pravimo pri nas fantje. Pa so še mlajši v zakopih. Na strani zaveznikov se jih bje po Michaelisovemu računu 12.820.000, na strani Nemčije, Turčije in Avstrije pa 8.950.000. Morda je v računu kaj napake, toda v glavnem se to gotovo vjema. Te številke tudi kažejo, da je zlagano tisto olepšavanje, ki pripoveduje, da so izgube v sedanji vojni manjše kakor v preteklih. 21 in tri četrt milijonov bojnikov, čez dva milijone ubitih, čez sedem in pol milijonov vseh izgub — misli mo, da so te številke dovolj zgovorne.

Bog Mars mora triumfirati. Skoraj 22 milijonov ljudi je pripravljeno, da ubijajo drug drugega! In po kasarnah jih je še nekoliko milijonov, ki se vadijo za ta posel. Hej, če bi bilo teh 22 milijonov ene misli! Če bi se zavedali, da ne streljajo ne puške ne topovi brez njihove volje. In če bi milijoni na eni strani vedeli, da je pri milijonih na drugi strani prav tako ...

Na morju računajo, da imajo zavezniški 113, Nemčija in njeni tovarišiči pa 56 bojnih ladij. Velikih križark imajo prvi 87, drugi 17, malih prvi 128, drugi 56, torpedovk prvi 704, drugi 358, podmorskih čolnov prvi 179, drugi 40; drugih ladij prvi 231, drugi 239.

To število ne bo pravilno, to kaže že postavka podmorskih čolnov, katerih imajo baje Nemčija, Avstrija in Turčija le 40, kar je očitno debelo zlagano. Tudi drugih ladij se je tekom vojne precej zgradilo, pa niso tukaj vštete. Toda brez obzira na to — kakšno ogromno bogastvo tiči v teh plavajočih hišah in hišicah? In čemu?

EDISON ZA STRICA SAMA.

Mornariški tajnik Daniels je povabil Edisona, da stopi na čelo posebnega odbora izumiteljev, ki bi s svojim duhom služil željni obrambi Zedinjenih držav. Edison se je odzval in z njim še večje število znamenitih izumiteljev.

Pravijo, da ima Edison že nekaj gotovega, ali vsaj nekakšen projekt, ki bi bil v vojni velikan skega pomena. Svoje iznajdbe pa ni hotel dati nobenemu militarizmu na razpolago; le Zedinjenim državam je pripravljen pomagati.

Srce zaboli človeka, če vidi tudi Edisona med tistimi, ki pomnožujejo morilna sredstva. In vendar — kdo ga more grajati? Tudi on živi v kapitalistični družbi — in ta družba je nesposobna, da bi odpravila vojno. Dokler imamo ta sistem, se zapletejo države tudi proti svoji volji v vojno, in kakor pride najmiroljubnejši človek lahko v položaj, da mora pograbiti za puško in ubijati, tako prihajajo največji duhovi lahko v položaj, da služijo njih najmiroljubnejše iznajdbe človeškemu klanju. Saj je danes itak vse v službi vojne, karkoli je ustvarila tehnika znamenitega od železnice do telefona, od avtomobila do železnobetonstih stavb, od periskopa do zrakoplova. In dokler bo kapitalizem, bo vojna mogoča, in dokler bo vojna mogoča, ji bodo morale služiti roke in možgani.

Dol s kapitalizmom! Kadar bo ta uničen, bodo duhovi lahko služili le kulturi.

HARRY THAW.

Zdi se, da je končan roman. Porota v New Yorku je spoznala, da je Harry Thaw pri zdravi pameti, sodnik se je pridružil temu mnenju in Thaw je bil izpuščen. Množica v sodni dvorani ga je šumno pozdravljala, ko se je odpeljal, mu je pa sledilo šest avtomobilov z reporterji in fotografi. V zadnjem prizoru se je pa primeril zanimiv konflikt.

Sodnik Hindrick je izjavil: "Storil sem svoj sklep, ki je izraz mojega odkritosrčnega pričanja. Pridružujem se izreku porote. Nekoliko besed pa hočem reči o mnenju državnih strokov-

nih izvedencev. Eden izmed njih nas je poučeval, da more le strokovni izvedenec dognati, ali je kakšna oseba duševno zdrava ali ne. Toda niti porotni zbor niti predsednik tega sodišča ne more priznati izjave tega strokovnega izvedenca. Niti porota niti sodnik ne more priznati veljavnosti temu, kar je dejal strokovnjak, ki je štiri leta pomagal državi "reševati" ta slučaj. To preha-ja v paradoksnost, če pomaga državni zdravnik izdelavati obtožbo, potem pa izpoveduje proti obtoženci kot strokovnjak. Upam da najde državna zadonodaja pota in sredstva, da se vbodoče prepreči kaj podobnega."

To je bil hud poper; prav pa ima sodnik v tem, da je res paradoksnost, če se prepušča odločitev tistemu zdravniku, ki je sestavil obtožbo. To je ravno tako, kakor če bi bil tožnik obenem sodnik. Na drugi strani pa je seveda resnica, da so duševne bolezni zelo komplicirane in pogostoma jih ne more prav spoznati lajik, temveč le zdravnik. Ampak tudi ne vsak zdravnik; tudi tu je bilo že dosti strokovnjakov, ki so izrekli bolj napačna mnenja kakor priprosti razum lajka.

Proti Thawovi osvoboditvi je rekuriral zastopnik države in Thaw je bil dan pod varščino \$35.000. Konec tega procesa oblažujejo razni advokati.

AMERIKA IN NEMCIJA.

Predsednik Wilson še nikomur ni povedal, kaj misli o nemški noti in kakšne korake namerava storiti. Položaj pa se je med tem časom še nekoliko zamotal. Nemci so namreč streljali na ladjo Orduna, ki se je vračala iz Anglije v New York in je že vsled tega precej jasno, da ni vozila kontrabanda. Pač na so bili na njej potniki, med njimi tudi Amerikanci.

Zadeva še ni v vsakem oziru jasna. Nekateri mislijo, da je bil prvi strel le svarilo, in ker se ni Orduna takoj ustavila, je bila nemška ladja opravičena streljati nanjo. S tem se pa ne vjema trditve drugih, ki pravijo, da je nemški čoln najprej izstrelil torpedo, in ko ta ni zadel, da je streljal s topovi. Torpedo se seveda ne bi mogel smatrati za svarilo.

KAJ NAJ BOG STORI?

Londonski škof je odredil, da se imajo tekom julija meseca vršiti molitve za zmago zaveznikov. V nedeljo 25. julija se imajo vršiti slovesne službe božje, procesije, zborovanja in molitve pod milim nebom itd.

Bonaventura Jeglič in Lampe pa molita za avstrijsko zmago, in papež za italijansko.

O Bog, ubogi Bog!

USTRELJEN.

Londonski Daily Chronicle poroča, skleeva se na uradni list Šlezije, da je bil v Moravski Ostravi dne 14. junija po sodbi ondotnega vojnega sodišča ustreljen delavec František Berka zaradi veleizdajniških izrazov. Berka je bil 46 let star in baje ameriški državljani. — Če je to resnično, je s tem dokazano, da ne respektirajo avstrijska vojna sodišča niti ameriškega državljanstva.

Seveda se bo morala stvar preiskati.

ZMES.

Nekega mladeniča so našli na ulici vsega zmedenega. Odpravili so ga v bolnišnico. Tam je žebrel molitve. V kratkem je umrl. Njegova mati pravi, da ga ima Billy Sunday na vesti. Mladenčič ni prej nikdar hodil v cerkev. Enkrat je slišal Billyjevo pridigarsko roهنenje, in nenadoma je postal besen verski fanatik; prijel se ga je verska blaznost, za katero je tudi umrl.

V Ameriki protežirajo take Billyje državni tajniki in podobne visoke glave ...

V Bunkie, La., so zopet linčali nekega zamorca, ker je baje ranil policista, ki ga je hotel aretirati. Naša civilizacija!

V Novi Zelandiji je sprejel socialistična stranka uvedbo šesturnega delavnika v svoj program, kar utemeljuje z razvojem moder-

ne strojne tehnike, vsled katere je postal osemurni delavnik nepotreben.

Srečna Zelandija!

Stari Rockefeller je res junak! Časopisi poročajo, da je šel v Clevelandu, ko se je peljal tja, od vlaka pa do svojega avtomobila brez vsakega varstva.

Kako velik mora biti strah, če se to smatra za veliko hrabrost!

Norveški sodrugi so dosegli, da bodo z novim letom vsi kinematografi poddržavljeni, obrat pa bodo vodile občine. Še bolj potrebno bi bilo to v Ameriki!

Židovske vojske v Rusiji so premestili v kavkaško armado. Veliki knez Nikolaj jim svetuje, naj si osvoje — Palestino.

Vlak, s katerim se vozi čičaški mayor Thompson in njegovo spremstvo v San Francisco, je moral na progi ustaviti, ker je veter gospodu mayorju odnesel klobuk.

Županov klobuk, to je velika reč!

Kdo ve, če bi bil Harry Thaw sedaj pameten, če — ne bi bil milijonar?

Kogar ima Bog rad, ga napravi blaznega, kadar bi moral iti na vislice, pa mu vrne pamet, kadar bi moral ostati v blaznici.

Koliko je razlike med rabljem in med velekapitalistom, ki prodaja bombe?

Srbi so zapustili Draž, podali so pa proti Italiji protest Franciji, Angliji in Rusiji. Ni li nekaj sumljivega v tej zvezi zavezni-

Kajzer je prevzel vlogo boga Vulkana. Telegrafiral je svoji sestri, da bo pretresel Evropo.

Kaj si morejo misliti prebivalci Marsa o prebivalcih zemlje, če vidijo, kako se kadi v Evropi?

Moderni brezbožci nočejo verjeti v čudeže. To je zato, ker ne poznajo zgodovine. Leta 1033. je bil Benedikt IX. rimski papež. Takrat je bil šestnajst let star, ali njegovi škandali — od posilstva do umora — so bili že tak, ko številni, da so rimski načelniki sklenili, da ga zadavijo pred oltarjem tisti hip, ko bo držal Boga v svojih nečistih rokah. Vse je bilo pripravljeno. Atentat bi se bil moral izvršiti 29. junija. Prav tisti trenotek, ko so ga hoteli napasti, je pa nastala tema, popolna tema, zarotniki so se ustrašili, in sveti oče je bil rešen.

Čudežu je manjkalo te to, da se solnčni mrk lahko na sekundo natančno astronomično izračuna.

ŠE ENO PRIZNANJE.

V časopisu "Technik und Wirtschaft" piše nemški obrtni nadzornik Morgner glede vojne preskrbe za delavstvo ob vojnem času: "Če prav, neglede na to, da kruti vojni čas ne sme poznati nobenih strank, je marsikdo v mirnem času različno sodil o strokovnem gibanju, zaslužijo vendar priznanje na polju preskrbe brezposelnih delavcev, ter je le želiti, da bi se razvijale po sedanjih načelih dalje. Popolnoma primerno je torej vojnemu času, če mestne uprave itd. delavskim organizacijam, kakor se je to marsikje zgodilo, dovoljujejo prispevke k podporam za njihove brezposelne člane."

BENETKE V NEVARNOSTI.

Francoski pisatelj Andre Maurrel popisuje v "Petit Journalu" vtise, ki jih je dobil, ko je ob začetku italijanske vojne zapustil Benetke. Na palačah, priča velike preteklosti, so vsa okna zaprta, vsa vrata zaklenjena. V hotelih je bolj tiho, kakor na pokopališču, le zdaj in zdaj se prikaže kak portir, menda se prepri-

čat, da res nobenega tujca ni videti. Gondole so izginile, saj nimajo nikogar prevažati, mali parniki, ki nadomeščajo tramvaj, prevažajo le malo ljudi. Z oken in z balkonov so izginile cvetlice, pod arkadami sv. Marka so zaprte vse trgovine. Še golobje samo spe, ker ni tujcev, da bi jim kupovali koruzo. Kakor čudež molččnosti in nepremičnosti izgledajo zdaj Benetke. Samo na Lidu so postavljeni dolgocevnii topovi in z ro ven na morje. A ti topovi, ki naj Benetke branijo, so mestu ravno tako nevarni, kakor bombe avstrijskih letalcev. Če bodo grmeli topovi na Lidu, se bodo šest kilometrov na okrog tresli vsi temelji in vsak Benečan sluti, da se bo podiralo mesto ...

Popolen vspeh.

Pri zdravljenju bolezni bi se ne smelo gledati edino le na to, kako olajšati napad, temveč tudi kako popolnoma odstraniti bolezen. Olajšanje se gotovo visoko ceni od vsakega bolnika, toda ono navadno ne trpi dolgo. Z boleznimi prenaravnega sistema hudi popadi ujedanja, ali kake druge nezdge, ki zahtevajo olajšanja. Navadno se doseže najboljši vspeh s Trinerjevim ameriškim zdravilno grenkim vinom, v veliko slučajih pa zagotovi tudi popolen vspeh. Potrebno je torej, da se rabi to zdravilo stalno, dokler bolezen ne izginje in še potem se ga naj rabi, kadarkoli so pojavljajo slučajji prejšnje bolezni. To zdravilo izčisti telo popolnoma, ga tudi ojači, da lahko opravlja svojo nalogo. Cena \$1.00. V lekarnah. Jos. Triner, izdelovatelj, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Bolno grlo ozdravite, če ga ovijete z obvezo namočeno v olivno olje in Trinerjev liniment. Revmatizem in bolečine živcev ozdravite, če drgnete prizadete dele s samo Trinerjevim Linimentom. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

VELIKA PONUDBA

Sprejmi del zavoja NEBO cigaret brez oglasa v časopisih

Je sedaj vsak vreden to cent v gotovini in ti dobiš tudi v vsakem zavoju NEBO cigareto in centa vredni kupon.

Sprejmi del zavoja in kupone se lahko hrani za krasno dobitko, ako se želi. Vprašajte vašega prodajalca. On vam bo povedal.

Te ponudbo sprejmi do 31. decembra 1915.

P. Lorillard Co., New York City

Važno uprašanje!

DO mi opravi najbolje in najceneje?

Konzularne, starokrajске, sodnijske in vojaške zadeve

Javni notar Kaker

207 Madison Ave. Milwaukee, Wis.

PHONE: CANAL 8014

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

s modernim kegljčen

Bivši Martin Potokar place

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smokke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporočata

JAZBEC & OMAHEN

1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uradije od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in na deljo večer neuradije.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8994

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

TEL. 1475

JOHNSTOWN, PA.

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walteck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek ... \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldne

Prejemamo hranilne vloge in dajemo ... 3% obresti letno.

Posiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne.

POŠILJAMO:

10 kron za	\$ 1.70	200 kron za	\$ 17.00
20 kron za	3.30	300 kron za	25.50
25 kron za	4.15	400 kron za	33.00
50 kron za	8.25	500 kron za	41.25
100 kron za	16.45	1000 kron za	82.50

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Na posebno so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR SLOVENSKE GOSTILNICE!

Tukaj se Vam nudi prilika, da si prihranite, ako kupite od tvrdke A. HORWAT. To pa radi, kaj jaz ne plačujem dragih agentov ali "managerov" opravljam sam vse posle.

Moje trdka je prva in edina samostojna v državi, ki importira iz Kranjskega: brinjeve, tropinove, volkov. Pomnite, da so v resnici samo one pijače, ki nosijo na steklenici napis: "IMPORTED". Tudi lujem iz kranjskih zelišč Grenko Vino in Kranjski čec (Bitters), te vrste pijače so najbolj zdravilne. jih je bilo še kdaj na trgu. Prodajam samo za Pišite po cenik.

A. HORWAT, 600 N. Chicago, St., JOLIA

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantiramo.

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi teškočah v drobu in najnavadnejša tema je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi do enoinisto napako, to je da se poslužuje zgolje in razne čistilne medicine, ne da bi prej prepričali, dali so taka sredstva slaba ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in človeka navadi na neprestano vživanje vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite zapeki ali na kaki komplikaciji to teškoč vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrvalo prebavne organe. To sredstvo je

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepjujoče in prijeten duh — ter je namenjeno v pomoč zoper sledeče teškoče:

ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREBAVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELOČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST.

Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, če se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Ako vas muči revmatizem ali neuralgične bolečine, poskusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.